

Літаратура і Мастацтва

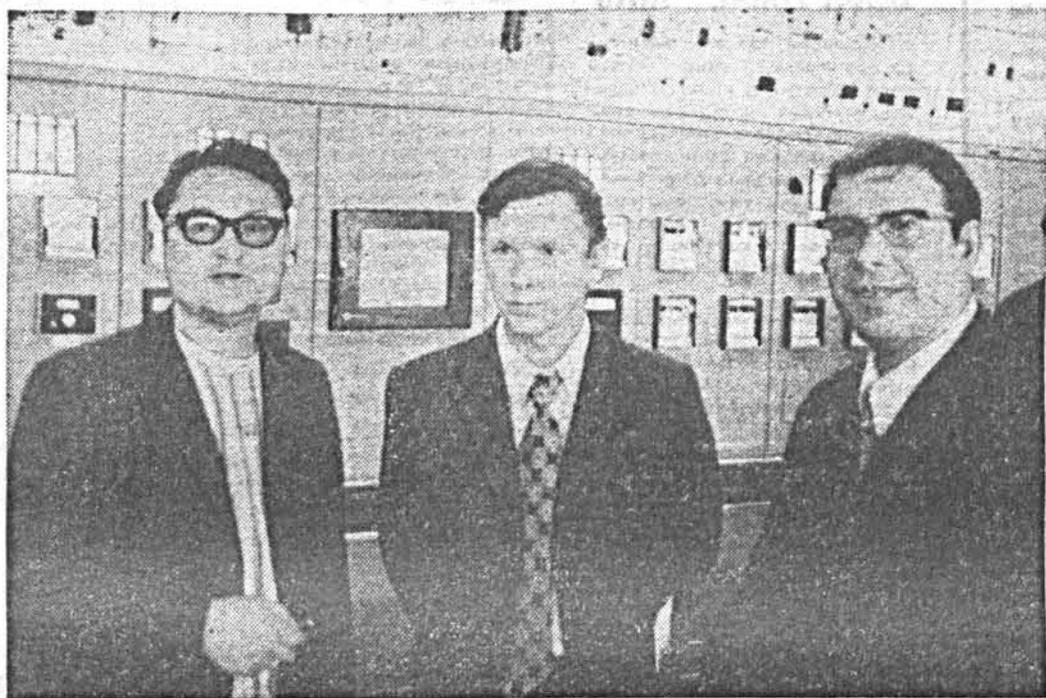
ВЫДАЕЦЦА
3 1932 г.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕНІКАУ БССР

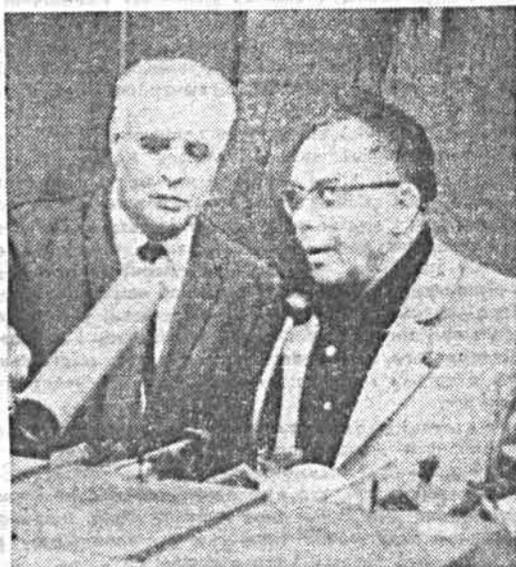
№ 37 (2719)

Пятніца, 13 верасня 1974 года

Цана 8 кап.

Г. Бураўкін, В. Быкаў і І. Чыгрынаў на Магілёўскім камбінаце сінтэтычнага валакна імя У. І. Ле-
ніна.

П. Кавалёў і Я. Скрыган на адным з прадпрыем-
стваў г. Магілёва.

І. Лучанок, Р. Шырма, А. Багатыроў і Н. Гілевіч у г. п. Бягомль Докшыцкага раёна.

А. Вярцінскі, Л. Гаўрылкін, В. Спрычан (справа налева) на Мазырскім нафтаперапрацоўчым
заводзе.

П. Макаль на сьвяце паэзіі ў Вязынцы.
Фота Ул. КРУКА.

Мы будзем яшчэ больш энэр-
гічна змагацца за высокую ідэй-
на-мастацкую якасць літаратуры,
імкнуча да таго, каб наша твор-
часць дапамагала фарміраванню
камуністычнай свядомасці ў лю-
дзей, абуджала ініцыятыву і энэр-
гію працоўных. Мы будзем і на-
далей нястомна дабівацца таго,
каб савецкая літаратура, мастац-
тва сацыялістычнага рэалізму
станавіліся вядучай сілай сусвет-
нага мастацкага развіцця.

(З пісьма ўдзельнікаў пленума праўлення
Саюза пісьменнікаў СССР Цэнтральнаму
Камітэту Камуністычнай партыі Савецка-
га Саюза).

ЦЭНТРАЛЬНАМУ КАМІТЭТУ КАМУНІСТЫЧНАЙ ПАРТЫІ САВЕЦКАГА САЮЗА

Удзельнікі пленума праўлення Саюза пісьменнікаў СССР, прысвечанага саракагоддзю Першага Усеаюзнага з'езда савецкіх пісьменнікаў, шлюць гарачае прывітанне ленинскому Цэнтральнаму Камітэту Камуністычнай партыі Савецкага Саюза.

Чатыры дзесяцігоддзі назад пісьменнікі Краіны Саветаў сабраліся на свой Першы з'езд, каб абмеркаваць магістральныя пытанні развіцця літаратуры, яшчэ цяжэй згуртаваць свае рады вакол партыі для актыўнага ўдзелу ў агульнанароднай барацьбе за сацыялізм.

Сёння мы з гонарам заяўляем, што Саюз пісьменнікаў паслядоўна ажыццяўляе прадвызначэнні партыі, якая накіроўвала ўсю работу з'езда, запаветы вялікага пралетарскага пісьменніка, заснавальніка літаратуры сацыялістычнага рэалізму Аляксея Максімавіча Горкага. Аб'яднаўшы літаратараў розных пакаленняў, нацыянальнасцей, творчых індывідуальнасцей, Саюз пісьменнікаў актыўна садзейнічаў плённаму развіццю шматнацыянальнай савецкай літаратуры, будаўніцтву сацыялістычнай культуры.

Чатыры дзесяцігоддзі, якія мінулі з часу Першага з'езда, былі насычаны здзяйсненнямі небывалага гістарычнага маштабу. Літаратура, народжаная Кастрычнікам, загартаваная ў агні рэвалюцыі і грамадзянскай вайны, стварыла шырокую мастацкую панараму жыцця і барацьбы савецкага народа. Яго гераічныя подзвігі на будоўлях першых пяцігодак і на палях бітваў Вялікай Айчыннай вайны, яго мірная стваральная дзейнасць вызначылі тэмы нашых твораў, служаць магутнай, невичэрпнай крыніцай творчага натхнення.

Савецкія пісьменнікі штодзённа адчуваюць натхняючую ўвагу і бацькоўскія клопаты, якія ўдзяляюць Камуністычная партыя, Цэнтральны Камітэт, яго Палітбюро на чале з Генеральным сакратаром ЦК КПСС Леанідам Ільічам Брэжневым пытанням развіцця літаратуры і мастацтва. У адказ на гэты вялікі давер павінны быць створаны яркія, высокамастацкія творы. Мы будзем кісьць больш энергічна змагацца за высокую ідэйна-мастацкую якасць літаратуры, імкнучыся да таго, каб наша творчасць дапамагала фарміраванню камуністычнай свядомасці ў людзях, абуджала ініцыятыву і энергію працоўных. Мы будзем і надалей істотна дабівацца таго, каб савецкая літаратура, мастацтва сацыялістычнага рэалізму становіліся вядучай сілай сусветнага мастацкага развіцця.

Чатыры дзесяцігоддзі назад мастацкія слова запэўнілі Камуністычную партыю, што непарыўная сувязь з жыццём народа з'яўляецца асновай дзейнасці пісьменніцкага саюза, галоўнай крыніцай натхнення для кожнага, хто прысвяціў свой талент служэнню новаму грамадству. Сёння мы зноў пацвярджаем: творчасць савецкага пісьменніка арганічна ўключана ў стваральную дзейнасць народа, непарыўна звязана з яго справамі і думкамі.

Саюз пісьменнікаў быў і застаецца арганізацыяй глыбока інтэрнацыянальнай. Новая гістарычная супольнасць людзей — савецкі народ, якая сфарміравалася за гады сацыялістычнага будаўніцтва, вызначыла асобы, якасна новы этап ва ўзаемаўплыве і ўзаемаўбагачэнні нацыянальных літаратур. Пленум запэўняе, што савецкія пісьменнікі і надалей будуць вернымі праваднікамі ленинскай нацыянальнай палітыкі, якая ажыццяўляецца Камуністычнай партыяй Савецкага Саюза, што клопаты аб далейшым развіцці і росквіце адзінай сацыялістычнай культуры будуць займаць найважнейшае месца ў нашай дзейнасці.

Саюз пісьменнікаў на сваім Першым з'ездзе заявіў аб сабе як аб калектыве аднадумцаў, якія адстойваюць рэвалюцыйныя гуманістычныя ідэалы, выкрываюць рэакцыйную сутнасць буржуазнай ідэалогіі і мастацтва. Сёння, калі дзякуючы актыўнай палітыцы нашай партыі і Савецкага ўрада на міжнароднай арэне адбываюцца глыбокія пазітыўныя перамены, мы поўня рашучасці зброяй мастацкага слова, усім аўтарытэтам савецкага пісьменніка змагацца за няўхільнае ператварэнне ў жыццё Праграмы міру, абвешчанай XXIV з'ездам КПСС, за тое, каб зрабіць працэс разрадкаў напружанасці неабарачальным.

Савецкія пісьменнікі поўня рашучасці і надалей умацоўваюць дружбу, пашыраюць і паглыбляюць ідэйна-творчыя сувязі з пісьменнікамі сацыялістычнай садружнасці, развіваюць кантакты з прагрэсіўнымі мастакамі ўсіх краін, паслядоўна і бескампрамісна змагацца з усімі правамі буржуазнай ідэалогіі.

Мы запэўняем родную Камуністычную партыю, што лічым сваім ганаровым абавязкам актыўна ўдзельнічаць у камуністычным будаўніцтве, у фарміраванні духоўнага аблічча новага чалавека. Ад імя ўсёй пісьменніцкай арганізацыі нашай шматнацыянальнай краіны пленум запэўняе ленинскі Цэнтральны Камітэт КПСС, што мы будзем панаваць поспехі савецкай літаратуры ў імя ажыццяўлення планаў і прадвызначэнняў Камуністычнай партыі, у імя перамогі ідэалаў камунізма.

ПЛЕНУМ ПРАЎЛЕННЯ
САЮЗА ПІСЬМЕНнікаў
СССР.

РЭСПУБЛІКАНСКІ СЕМІНАР

Моладзь горада Брэста сардэчна сустрапа прадстаўнікоў творчых саюзаў — палітоў камсамолі з усіх куткоў рэспублікі. Тут пачаў работу сёмы рэспубліканскі семінар творчай і навуковай моладзі, прысвечаны 50-годдзю прысваення камсамолу імя У. І. Леніна. Для ўдзелу ў ім прыбылі маладыя пісьменнікі, кампазітары, артысты, архітэктары, мастакі, кінематографісты, журналісты, вучоныя, камсамольскія работнікі. У першы дзень удзельнікі семінара сустраліся з юнакамі і дзяўчатамі горада, усталі кветкі да помніка У. І. Леніну. Яны наведлі Брэсцкую крэпасць. І як пры-

знанне вечнай удзячнасці жывых гераізмаў і мужнасці загінуўшых запальмелі кветкі на месцах былых баёў.

З кожным годам семінар, які стаў ужо традыцыйным, выклікае ўсё большую цікавасць. Разнастайная і насычаная праграма цяперашняй сустрэчы. Гасцямі ўдзельнікам семінара будуць партыйныя і савецкія работнікі горада і вобласці, дэлегаты XVII з'езда ВЛКСМ. З лекцыямі выступіць вядомы вучоны нашай краіны.

Семінар творчай і навуковай моладзі працягнецца да 18 верасня.

БЕЛТА.

НА УРАЧЫСТЫ пленум, прысвечаны 1-му з'езду пісьменнікаў, у Калонную залу Дома Саюзаў сабраліся прадстаўнікі ўсіх літаратур краіны. Я была ў ліку гасцей пленума, і ўдзел у гэтай урачыстасці лічу для сябе за гонар.

Там, у цудоўным святле крыштальных люстраў, і старэйшымі, і маладзейшымі былі ўзнослены ў памяці і пережытыя на нова тых хвілі, калі Максім Горкі выходзіў на трыбуну са словамі закліку да аднасці літаратур, з праграмай стварэння адзінага Саюза пісьменнікаў.

У прамовах гучала ўдзячнасць Камуністычнай партыі Савецкага Саюза — за яе штодзённыя клопаты аб развіцці літаратур.

Мне спадабаліся трыя прамовы, у якіх прысутнічаў аналіз стану літаратуры, называліся

БЫЦЬ НА ЎЗРОЎНІ ЧАСУ

новыя імёны, вялася канкрэтная гаворка пра паэзію, прозу, чулася заклапочанасць пра рост змены, пра далейшы накірунак дзейнасці пісьменніцкай арганізацыі.

Усхвалявалі выступленні М. Ціханова, П. Броўкі, В. Казачанкі, К. Сіманова, Я. Кроса, М. Карыма, А. Суркова, Г. Ахунова, Р. Рэждзественскага. З удзячнасцю паціснула ў перапынку руку С. Смірнова — за яго добрыя словы пра Беларусь, пра творчасць нашага Васіля Быкава...

Пленум даў магчымасць сустрэцца з таварышамі па працы з розных рэспублік, з нашымі замежнымі сябрамі. Кож-

ны дзень і ў кулуарах, і ў гасцініцах мы вялі гарачыя творчыя спрэчкі, гаварылі пра неабходнасць стаяць шчыльна плычо да пляча ў нашай нялёгкай справе.

Усхвалявалі прывітанні працоўнай моладзі краіны, прадстаўнікоў Савецкай Арміі, дэманстрацыя салідарнасці трыётамі Чылі...

Шмат добрых думак выклікаў пленум. І самая, бадай, галоўная: працаваць. Быць вартым высокага звання члена Саюза пісьменнікаў, працаваць на ўзроўні нашага часу, нашых вялікіх задач.

Еўдэкія ЛОСЬ.

ЮБІЛЯР — БЕЛАРУСКАЕ КІНО

Паўвекавы юбілей рыхтуецца адзначаць у канцы гэтага года беларускае кіно. За пяць дзесят гадоў пройдзены вялікі шлях творчага станаўлення і росту, створаны сотні мастацкіх і дакументальных фільмаў, лепшых з якіх удастоены прызоў і дыпламаў на розных фестывалях і конкурсах, папулярны і запомніліся глядачам.

Для падрыхтоўкі і правядзення 50-годдзя кінематографіі рэспублікі створаны арганізацыйны камітэт, у які ўвайшлі вядомыя майстры беларускага кіно, прадстаўнікі грамадскіх арганізацый. Праведзена чар-

говае пасяджэнне аргкамітэта.

— Мы абмеркавалі план мерапрыемстваў, якія будуць ажыццяўлены ў сувязі з юбілеем, — гаворыць старшыня аргкамітэта, намеснік старшыні Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў БССР па кінематографіі П. Б. Жукоўскі. — У снежні ў кінатэатрах і дамах культуры рэспублікі пройдзе фестываль беларускіх фільмаў, будуць арганізаваны творчыя справядачы работнікаў кіно перад глядачамі. У сталічным кінатэатры «Партызан» намячаецца адкрыць выстаўку «50 гадоў беларускага кіно». У аб'яднанні «Летапіс» завяршаецца работа над кінанарывам аб гісторыі станаўлення і сённяшнім дні беларускага кінематографа.

ДЭБЮТ МАЛАДОГА РЭЖЫСЁРА

Калектыв Беларускага драматычнага тэатра імя Якуба Коласа паказаў прэм'еру спектакль «Званы Віцебска» па п'есе Уладзіміра Караткевіча.

П'еса івааскраінае далёкае гістарычнае мінулае горада, расказвае аб паўстанні віцебцаў у пачатку XVII стагоддзя супраць рымска-каталіцкага панавання.

Спектакль паставіў малады рэжысёр, дыпломнік Беларускага тэатральна-мастацкага інстытута Валерый Мазінскі. Мастак — Аляксандр Салаўёў, музыка — Сяргей Картэса.

Вядучыя ролі выконваюць народныя артысты БССР Фёдар Шамаў, заслужаны артыст рэспублікі Уладзімір Куляшоў, Тадэвуш Коктыш і іншыя. У спектаклі занята вялікая група маладых акцёраў.

ЛЯСНЫЯ СУВЕНІРЫ

Мінскі лясгас адправіў маскоўскаму спецыялізаванаму магазіну «Бярозка» партыю арыгінальных сувеніраў. Своеасабліваю прыгажосць надаюць вазам для кветак, пісьмовым прыладам, аловачніцам і кара, і сучкі, і рысункі драўніны. З карэльскай бярозы ўмела зроблены таксама цукерачніцы, салянікі, шкатулкі, попелышцы.

Вытворчасць сувеніраў з драўніны, наладжаная нядаўна ў Лідскім, а затым Мінс-

кім лясгасам, пераводзіцца на прамысловую аснову. Цэхі аснашчаны станкамі, інструментамі.

ПА ГАРАДАХ РЭСПУБЛІКІ

Гродна. Дом сувязі.

Фота М. ДАВЫДЗІКА.

ПАСЛЯ вячэры Еўдакія Пятроўна, як звычайна ўлетку, павявала халадом, які набачна струменіўся праз адчыненую фортку, прыносячы з градак цёрнікі пах кропу, пятрушкі, агуркоў.

У прыбудовы было куды лепей, чым у нагрэтай хаце, але Еўдакія Пятроўна ўсё роўна не магла заснуць. На двары стаяла цішыня. Толькі зрэдку парываў калодзежны журавель, штосьці цвюрчэла ў бульбе ды блізка ля хаты, паніскаючы, шастала крыламі нейкая спуджаная пташачка начніца. Жанчыну зморваў сон, зліпаліся вейкі, калі нечакана далёка знаёмая з маленства, шчымыліва-жаласная песня:

Пасею гурочки
нізка над вадою...

Еўдакія Пятроўна страпанулася, прыўзнялася на сваёй льянцы. Гэта, пэўна, спавалі даяркі, вяртаючыся з вячэрняй дойки. Ферма трэцяй брыгады стаіць на водшыбе ад вёскі Дзяніскавічы, акурат узбоч калгасных агародаў. І многія даяркі ходзяць паўз хату Швайкаў.

Сама буду паліваці
Горкаю слязою...

Еўдакія Пятроўна борзденька выбегла на вуліцу: захацелася даведацца, хто гэтак хораша выводзіць? Нягучна бразнула засаўкай веснічка, у гародчыку на момант сціх цвюркун. І амаль адначасова на паўтоне абарвалася песня.

Яна стаяла і думала аб тым, што дзяўчаты спявалі вельмі хораша, задумваўся, ды толькі неяк дзіўна: чаму ж паліваць агурочки трэба «горкаю слязою»? Не, не тое, міленькія... Гэта песня дайшла да нас з даўніны, ад нашых маці, а мо і ад бабулек. От калі ліліся горкія, пакутлівыя слёзы! У кожнай сямейцы — бялога, галота. Еўдакія Пятроўна добра памятае сваю старэнку, пахліваю хатку, такога ж дачасна згорбленага бацьку, нямоладую маці. І яшчэ яна памятае сябе: сваё дзявоцтва, замужжа. Яе вяселле з Ігнатам, вясковым хлопцам-асілкам, гулялі пад звонкі перабор «тальянкі», пад гукі грымбунаў. У шчаслівай хаце малых і потым не пераводзіліся госці: людзі прыходзілі то на адведкі, то на акцыбрыны, і так у святы Толькі трое акцыбрын справілі ў гэтай хаце. Усе дзеці даўно выраслі, пайшлі на свой хлеб, завялі свае сем'і, а васьмь іх бацькі, Ігната Швайкі, шэсьць гадоў яны няма: усё ж данакала салдата былая вайна.

Тады бадай што ўпершыню ў Еўдакіі Пятроўны праліліся горкія, горкія слёзы. А было ж да гэтага многа радасці, німаць было! Помніцца, уступалі ў калгас — радаець, выбралі Еўдакію Швайку звеннявой ўзнаводцаў — зноў радаець, яе «жалежніцы, шаўравісты» даўгунен павезлі на выстаўку ў вобласць — яшчэ большая ўцеха.

Ні многа ні мала, а роўна 21 годчак вырошчвала калгасны лянчок. Нават медаль «За доблесную працу» атрымала. Праўда, гэта было ўжо трохі пазней, калі яе валасы, некалі густыя і пушыстыя, бялітасна апёк зазімак рацыйна світань.

Вядома, за гэтыя шэсьць гадоў, што мінула з таго часу, серабрыстых світак знач прыбавілася на галаве. Узрост, вразумела, сваё барзды праду кажуць: той не с'вее, хто за людзей не хварэе. У яе ж, Еўдакіі Пятроўны,

усялякіх трывог і хваляванняў хапіла цераз край. Як стала працаваць агародніцай, то, лічы, няма ні дня спакою — ні выхаднога, ні праходнога. У звеннявой яе пасаватаў, здаецца, усё той жа няўрымслівы брыгадзір трэцяй комплекснай брыгады Павел Маркавіч Пішч, чымі клопатамі ў калгасе, можна сказаць, былі закладзены першыя агароднінаводчыя плантацыі...

Трохі воддаль ад гэтага месца, дзе цяпер — ля крайніх хат — стаіць Еўдакія Пятроўна, яшчэ нядаўна была забалаць, карчы, кустоўе. Кінутая, адным словам, зямля. Старшыня калгаса Аляксандр Васільевіч Зялёнка і

А ўзяць такую праблему. У зьяне на пастаянна «прап'сана» нешта каля 70 чалавек, аднак рабочай сілы не хапае, асабліва вясной, у час сяўбы. Толькі ўлетку, калі даспеюць агуркі, нальоцца чырванню памідоры, людзей на ўборку прасіць не трэба — самі бягуць. Адны — што заработак тады вышэйшы, другім — хочацца хоць крышачку славы: ураджай агародніны ў зьяне Еўдакіі Пятроўны самы багаты ў калгасе.

Вось і леташні год. Ганцавіцкі кансервава-агароднінасушыльны камбінат, прадпрыемствы гандлю, нарыхтоўчыкі вывезлі з Дзяніскавіч каля 4000 тон высокагатункавай агародніны, паві-

не, у вочы. — Цяпер наш калгас спецыялізуецца на вырошчванні агародніны. Так сказаць, увесь раён будзем выручаць. Праўленне запанавала заняць агароднінай 160 гектараў лепшых зямель. За тым зьяном, Еўдакія, замацавана 74 гектары. Мнагавата, але, думаю, не падведзьяце...

Еўдакія Пятроўна, усамінаецца, тады з крыўдай паглядзела на старшыню:

— Не па-нашаму гэта — падводзіць...

Ды і брыгадзір Павел Маркавіч падтрымаў:

— Што вы, Васільевіч! Калі такое было?

якія ў рупнай гаспадыні заўсёды ёсць у запасе, рабілі падкормку. Да вечара таго глуму, што нарабіў замаразак, як і не было. А як яны радаваліся, калі па выніках сяўбы і па догляду пасеваў занялі першае месца ў калгасе, а шмат хто з іх і на калгасную Дошку гонару трапіў...

Усё яшчэ думаючы пра сваё, Еўдакія Пятроўна не прыкмеціла, як выбілася за вёску. У шэрай цемры амаль нічога нельга было разабраць, але па тым, як надта ўжо востра запахла кропам і агуркамі, жанчына здагадалася: яна на ўскрайку калгаснага агарода. Падумалася: добра, што нікога побач няма. Пайшла б пагудка: Еўдакія і начамі на сваім агародзе швендаецца. Гаварылі ж аднойчы, хай сабе і праўду, нібыта яна была вінаватая ў тым, што надта добра ўраджэла агародніна. Вазілі, вазілі яе з гаспадаркі, не менш чым па 100 тон у дзень, і ніяк вывезці не маглі. І пайшла адборная морква, сакаўная капуста на корм жывёле. Крыўдна было. А што заставаўся рабіць? Каб адвезці агародніну куды-небудзь у іншы раён, транспарту не знайшлося. Вось і пайшлі потым розныя размовы.

Пра тую даўнюю, але не забытую крыўду Еўдакіі Пятроўне нядаўна зноў напамінілі сяброўкі. Дзён колькі назад звеннявая забегла на поле, дзе жанкі пасынкавалі памідоры, тыя самыя, што трохі прыхапіў у маі мароз і не стрымала захаплення:

— Ну і яблычкі! Расцую, як на зоры глетаячы...

— А мо дарма стараемся, Пятроўна? — усміхнулася, здаецца, Ксёня Карпена. — Гэта ж не жартачкі! Ледзь не чатыры тысячы тон агародніны маем сабраць па калгасу! А як распарадзіцца гэтым добром, вы падумаці? Каб не здарылася так, як залетась, калі агародніна і садавіна пайшла на корм каровам...

Не, яна болей не дапусціць, каб паўтарылася такая безгаспадарчасць, нават не безгаспадарчасць, а бездапаможнасць. Пакуль не пачаўся масавы збор агародніны, трэба зрабіць усё, каб не было праблемы з яе збытам. І транспарт павінен быць, і каб нарыхтоўчыкі не адмаўляліся, як гэта здаралася раней, браць вырашчаную прадукцыю. А жанчыны таксама недарэмна рупяцца і трывожацца: ураджай — вызначальнага года п'яцігомі чалавца небывалы. Трэцяя брыгада, па ўсім відаць, перакрые нават леташні паказчык. Са сваім клопатам Еўдакія Пятроўна надоечы заходзіла ў праўленне калгаса. Там ужо загалз прымаюць усё меры, як больш разумна распарадзіцца ўраджаем.

Звенявал стаіць на ўскрайку поля. Ёй радасна ад таго, што будзе чым сусцешыць агародніцу. Калі на тое пойдзе, увесь раён дапаможа ім...

А наўкола плыве ноччарайніца. Дзесьці ў бульбе не змаўкаюць цвюркуні: непадалёк на дрэве лапоча крыльем нейкая начная птаха. За агародам, над лесам, усё яшчэ пабліскаюць далёкія зарніцы. Зямлю пакрысе зацяравае папалока туману: на траву выпала буйная раса — першая прыкмета, што будзе цёпла. А ў добрае нальвор'е надта ж прыемна выбіраць ядраныя, крэмьяны агурочки.

Калгас «Расія», Ганцавіцкі раён.

Віктар ГАРДЗЕЙ

НАШ КОНКУРС
ТАБЕ,
ПЯЦІ ГОДКА!

ДАЛЁКІЯ ЗАРНІЦЫ

Павел Маркавіч не адзін раз крулявалі тут, раіліся, што рабіць з пустэчай, і, нарэшце, прыйшлі да вываду: трэба прасіць падмогі ў меліятараў. За які год, глядзіш, тыя асушылі забалаць, выкарчавалі хмызы, выкапалі вадасховішча — на выпадак засухі. Потым узаралі, перавярнулі цаліну. І яна неўзабаве заблісцэла сваім «златым донам». У мінулай п'яцігодцы дзяніскавіцкі калгас па збору агародніны выйшаў на першае месца ў раёне, а наперадзе былі яшчэ вышэйшыя рубяжы, яшчэ больш вабныя перспектывы. І васьмь у такі гарачы час гаспадарцы дужа спатрэбіліся здатныя да ўсяго рукі Еўдакіі Пятроўны, яе багаты вопыт і ўменне...

— Лен даглядаць я магу. А васьмь памідоры і агуркі — не. Колькі іх дома садзіцца? Калі пад сто — не болей, — проста адказала яна на запрашэнне Паўла Маркавіча перайсці ў агародніцтва. — Хіба што распрабаваць?

— І паспрабуй, даражэнька! — узрадаваўся брыгадзір. — Атрымаецца ў цябе! Сама бачыш, са звеннявымі ў нас непарадак. Адзін не ўмее, другі не жадае...

— Ды ўжо неяк пастараяся, — згадзілася Еўдакія Пятроўна.

У тыя дні яе непакоіла і рупіла толькі адно: ці не пакрыўдзіцца льнаводцы, што яна пакідае іх? Дзіва што! За столькі гадоў сумеснай працы яны здружыліся, сталі амаль як родныя. Але жанчына супакойвала сябе: усюды трэба працаваць з душой на роднай зямельцы. Дарэчы, гэта было і яе партыйнае даручэнне, абавязак: незадоўга перад тым Еўдакія Пятроўна стала членам ленинскай партыі. Яна — камуніст, значыць, яе месца там, дзе нявыкрутка, дзе цяжэй.

Чаго-чаго, а цяжкасцей у агароднінаводчай брыгадзе хапае. Пра гэта якраз і думае жанчына. Агародніцаў пакуль што крыўдзяць. Найбольш — «Сельгастэхніка». Колькі ні разлі заявак, ніводнай машыны для вырошчвання капусты, памідораў, агуркоў яшчэ не атрымалі. Бываюць перабоі і з дастаўкай мінеральных угнаенняў.

нушы ў калгаснай касе 150 тысяч рублёў. У гаспадарцы цяпер тры агародніцкія звяны, аднак па-ранейшаму першую скрыпку тут іграе трэцяя брыгада. Калі летась у цэлым па калгасу ўраджайнасць агародніны дасягнула 220 цэнтнераў з гектара, то ў зьяне Еўдакіі Пятроўны Швайка яна перавысіла 240 цэнтнераў.

Цяпер, калі згадаліся поспехі і клопаты свайго звяна, думкі яе пацяклі раўней і спакойней. З нейкім здзіўленнем жанчына заўважыла, што на вуліцы добра пасважэла. Быццам і не было той духаты, што хліла яе да сну. Вакол панавала ноч, у вонках вяскоўцаў тухлі апошнія блакітныя светлякі тэлевізараў. З недалёкага калгаснага агарода лагодны ветрык дыхнуў кропам, агуркамі, кменам.

Яна ішла праз аселіцу, а там, за агародамі, далёка над лесам, успыхвалі і гаслі на небе яркія бліскаўкі. Калі збярэцца на дождж, то гэта не вельмі добра. Не заўтра паслязаўтра трэба выбіраць агуркі — першы сёлетні ўраджай, а якая, скажыце, работа ў непагадзь? Яе хапіла яшчэ ў пачатку лета, калі мачыла і мачыла зямлю. Аднак, як бы там ні даводзілася, з усім у час справіліся — і пасеялі, і прапалолі. На агарод цяпер глянуць любя. Лапушыца, пабліскаючы на сонцы жоўтымі вочкамі, агурочнік, наліваюцца сокам памідоры і морква, вяжацца ў качаны капуста, аж выпірае з зямлі пыбуля. Як ніколі, багатым абяцае быць ураджай. Не меней чым 250 цэнтнераў у сярэднім з гектара павіна выйсці агародніны — якраз столькі, колькі і прадугледжана сацыялістычнымі абавязачальствамі.

Зімой гэтыя планы на вызначальны год п'яцігодкі яны абмяркоўвалі ўсім звяном. Тут жа, на сходзе, прысутнічаў Павел Маркавіч Пішч і старшыня калгаса Аляксандр Васільевіч Зялёнка. Пануль жанчыны спрачаліся, удакладнялі, што і як, ён маўчаў, пасля ўжо, у канцы сходу, папрасіў слова.

— Ведаеце, жанкі, якая навіна? — гаварыў Аляксандр Васільевіч і дрыгліва назіраў ёй, Еўдакіі Пятроў-

А. ЯКІМОВІЧ

Аповесці «Адкуль ліха на свеце», «Канец сервітуту»,

«Кастусь Каліноўскі».

С. ГУРЫЧ, А. ЗАЛЕЎСКІ, В. БЕЛАХВОСЦІК,

М. ЗАХАРЭВІЧ

Радыеспектакль «Векапомныя дні».

І. ЧЫГРЫНАУ

Раман «Плач перапёлкі».

БЛІЗКАЕ ДАЛЁКАЕ

НА ПРАД ці знойдзецца ў нашай рэспубліцы школьнік ці дарослы чалавек, які б не ведаў імя Алесь Якімовіч. За пяцьдзесят гадоў нястомнай працы ў дзіцячай літаратуры ім напісана восем аповесцей, шмат апавяданняў, казак, перакладаў твораў А. Пушкіна, М. Нярасава, І. Крылова, М. Горкага, У. Маякоўскага, С. Маршак, К. Чукоўскага, А. Гаідара на родную мову. Кнігі «Наток — залаты лабок» і «Бацькаў дар», у якіх пісьменнікам сабрана і апрацавана больш за семдзесят беларускіх народных казак — вялікі ўклад у нашу дзіцячую літаратуру.

Але асобнае месца ва ўсёй творчасці А. Якімовіча належыць яго цыклу аповесцей «Адкуль ліха на свеце» (1963), «Канец сервітуту» (1968) і «Кастусь Каліноўскі» (1971) — маштабнай мастацкай хроніцы жыцця беларускай вёскі ад 50-х гадоў мінулага стагоддзя да Кастрычніцкай рэвалюцыі. Да стварэння гэтай трылогіі Алесь Якімовіч рыхтаваўся ўсё жыццё. У сваіх ранейшых апавяданнях і аповесцях ён зрабіў небеспаспяховую спробу падступіцца да тэмы. Так, у «Базылёвым кургане» (1954) пісьменнік раскажаў пра лёс дзесяцігадовага прыгоннага хлопчыка, закатаванага лютай пані Мазурскай.

У першай кнізе трылогіі — аповесці «Адкуль ліха на свеце» — Алесь Якімовіч апавядае пра лёс маленькага Язэпкі з вёскі Галынаўка, якога цівун Дракула сілком забірае ад бацькоў і прыводзіць у маёнтак пана Ясінскага. З гэтага часу і пачынаюцца пакуты дзесяцігадовага дзіцяці. Аднак пісьменнік не расчульваецца, апавядаючы пра невыносна цяжкія ўмовы жыцця свайго героя. Да лепшых старонак першай кнігі належаць тыя, дзе аўтар перадае перажыванні ма-

лога Язэпкі, калі той назірае, як пан і яго найміты здзекуюцца з дваровых работнікаў і сялян Галынаўкі. Адарваны ад бацькоў, сяброў хлопчык пачынае задумвацца над убачаным, пачутым, імкнецца знайсці выйсце са становішча, у якое ён трапіў. Нарэшце ўцякае з маёнтка і трапляе да паўстанцаў. Ішоў яму пятнаццаты год.

У аповесці пісьменніку ўдалося раскрыць унутры свет падлетка, паказаць працэс фарміравання яго светонагляду. Карціна росту самасвядомасці героя намалювана ў творы на шырокім эпічным фоне, удумліва даследаваны і прааналізаваны сацыяльныя з'явы таго часу, падкрэслены ашуканчы характар рэформы 1861 года. Запамінаюцца вобразы работніцы Аўдолі, што памачырынску ставіцца да Язэпкі, і пастуха, дзеда Міхаля, які адкрывае хлопчыку вочы на навакольныя з'явы жыцця, раскажае народныя паданні пра адважных і смелых змагароў за шчасце і волю. Рэалістычна паказаны беспспраўнае жыццё сялян, высіяванне ў іх пратэсту супраць прыгняталікаў, створаны пэўныя тыпныя малюнкi прыроды роднага краю.

Знаходжанне галоўнага героя трылогіі сярод паўстанцаў, паказ гістарычных падзей 1863 года складае змест аповесці «Кастусь Каліноўскі». Тэма і сюжэт аповесці непасрэдна звязаны з хвалючымі палітычнымі праблемамі сярэдзіны мінулага стагоддзя, гісторыя, палітыка тут «уваходзяць» у сферу пачуццяў дарослых і дзяцей, уплываюць на іх жыццё, светаўспрыманне, ідэалы.

Аўтар глыбока пранікае ў гісторыю беларускага народа, з эпічным размахам малюе карціны сялянскага побыту. У кнізе паказаны прадстаўнікі розных сацыяльных груп і саслоўяў: рамеснікі і сяляне, дваране-земляўласнікі і дробныя чыноўнікі, інтэ-

лігентны і прадстаўнікі царскай улады. Паны і царскія чыноўнікі ўсіх рангаў палюхаюцца народнага гневу, шалеюць, калі даведваюцца аб тым, што ў іх пад носам выдзецца «Мужыцкая праўда», у якой на роднай мове народа гаворыцца пра сапраўдны сэнс царскай рэформы.

Трэба адзначыць, што аповесць «Кастусь Каліноўскі» цэментуе трылогію, выводзіць яе героя на гістарычныя прасторы жыцця. Культурна-аповесці — яе апошня старонка. Каліноўскі бярэ кіраванне ўсімі паўстанцкімі атрадамі. Мы бачым мужа, з непахіснай вераю ў народную справу, барацьбіта. Знаёмімся мы і з папчлікамі і сябрамі кіраўніка паўстання, людзьмі высокіх гуманістычных ідэалаў, аднаванымі прадстаўнікамі моладзі таго часу.

Пісьменнік працягнуў час працаваў над гэтай кнігай. Ён прарабіў велізарную працу па вывучэнню эпохі, звязанай з паўстаннем Кастуся Каліноўскага, выкарыстаў шматлікія архіўныя матэрыялы. Не выпадкова таму гэтая аповесць, па ліку другая ў цыкле, убачыла свет апошняй, пасля аповесці «Канец сервітуту».

Нельга сказаць, каб усё ўдалося А. Якімовічу ў аповесці «Кастусь Каліноўскі». Увядзенне шматлікіх дакументаў, імкненне давесці і растлумачыць іх сэнс юнаму чытачу часам прыводзіць да замаруджвання ў разгортванні сюжэта, выласці апавядання. Іншы раз, захапіўшыся і паглыбіўшыся ў пераказ няхай сабе цікавых у пазнаваўчых адносінах гістарычных фактаў, якія безумоўна пашыраюць круггляд чытача, аўтар забывае пра свайго героя.

У аповесці «Канец сервітуту» — заключнай — падзеі адбываюцца ў час імперыялістычнай вайны і напярэдадні Кастрычніка. Галоўны герой аповесці — падлетак Пят-

русь, унук Язэпа Валовіча, удзельнічае ў падзеях, што адбываюцца ў вёсцы Галынаўка.

Па-мастацку пераканаўча А. Якімовіч паказвае, як сяляне ставяцца да вайны, як фарміруецца іх самасвядомасць, як узрастае аўтарытэт партыі Леніна сярод працоўных.

Тэма аповесці сама па сабе не новая. Тагачасныя падзеі ды і лёс Пятруся пры ўсёй сваёй непаўторнасці і самабытнасці нагадваюць лёс тысяч сялян, абуджаных рэвалюцыяй. Здавалася б, што можна яшчэ дадаць да таго, што сказана Я. Коласам, Зм. Бядулем, сучаснымі пісьменнікамі. Аднак А. Якімовіч у «Канцы сервітуту» нікога з іх не паўтарыў, не збіўся на пратаптаную папярэднікамі сцяжынку. Праўдзівасць апавядання, мастацкая пераканаўчасць пры ідэна-эстэтычным асэнсаванні і ўзнаўленні падзей мінулага ў нямай ступені забяспечана тым, што пісьменнік павольна і зірнуў на гэтыя падзеі. Восць чаму праз лёс сям'і Пятрусяка Валовіча мы бачым не толькі жыццё вёскі Галынаўка, што на Гродзеншчыне, але і жыццё сялян тагачаснай Беларусі.

Аргументавана пісьменнік паказвае, што ў сялян яшчэ не сцерлася ў памяці паўстанне пад кіраўніцтвам Кастуся Каліноўскага. Няскоранасць людская вырываецца на паверхню, спачатку падспудна, стыхійна, а потым набывае арганізаваны характар. Вёска падумаецца на барацьбу, Пятруся сяляне выбіраюць сакратаром камітэта.

У крытыцы ўжо адзначалася, што «Канец сервітуту» — твор аўтабіяграфічнага характару. Сапраўды, у аповесці заўважаецца супадзенне асобных дэталей біяграфіі аўтара з лёсам яе галоўнага героя.

Прыкметныя рысы стылю і творчай манеры пісьма А. Якімовіча выявіліся і ў гэтай аповесці. Як і ў папярэдніх творах, сюжэт тут не складаны, да таго ж умела «схаваны» пісьменнікам, дзейнае разгортваецца павольна, аўтар не спяшаецца завяршыць гаворку, не скажаўшы, на яго думку, самага істотнага.

Галоўны герой аповесці намалюваны ў дзеянні, глыбока паказаны працэс яго сталення, псіхалагічна матываваны яго ўчынкі. Пісьменнік імкнецца глядзець на падзеі далёкіх часоў вачыма свайго героя. Праўда, гэты мастацкі прыём не заўсёды вытрымліваецца. Іншы раз аўтар быццам бы забывае, што Пятрусь яшчэ толькі падлетак, і прымушае яго занадта глыбокадумна разважаць аб палітычных падзеях у краіне.

Ёсць свая заканамернасць у тым, што Алесь Якімовіч прышоў да стварэння цыкла аповесцей пра далёкае мінулае. Пісьменнік з вялікай смяротнай любоўю і павагай ставіцца да роднай зямлі, прыроды, жыцця. Радзіма А. Якімовіча — маленькая вёсачка Чурылава Уздзенскага раёна на Міншчыне, якіх шмат на Беларусі. Але менавіта яна, з лясамі і палямі за ваколіцай, і ёсць тое самае найдаражэйшае месца, куды за апошнія гады неаднойчы скіроўваецца (не толькі ў думках) былы вясковы юнак Алесь Якімовіч.

Трылогія Якімовіча — жылая частка часу, яна дапамагае юным чытачам глыбей пазнаць гісторыю народа і мацней палюбіць нашу сёння.

Іван РАЗАНАУ,
кандыдат філалагічных навук, дацэнт Мінскага педагагічнага інстытута імя А. М. Горкага.

ШЧЫРА кажучы, трэба мець творчую смецль, каб адважыцца перакласці такі раман, як «Векапомныя дні», на мову іншага, няхай сумежнага, але зусім адметнага мастацтва. Такім першапраходцам стала радзіма. Яно пазнаёмля нас з радыеспектаклем «Векапомныя дні», які па-новаму раскрыў для тыс і тысяч слухачоў дух і змест эпічнай прозы народнага пісьменніка Беларусі Міхася Лынькова.

Перад творчай групай (аў-

РАМАН

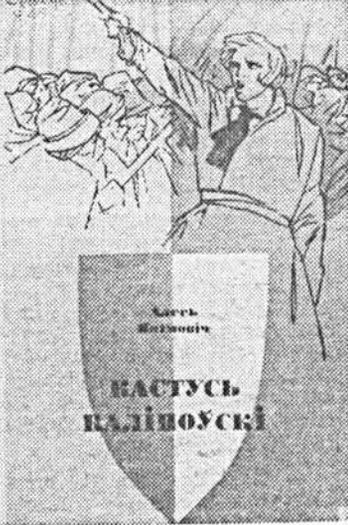
тар інсцэніроўкі А. Залеўскі, рэжысёр-пастаноўшчык С. Гурыч) стаяла надзвычай складаная задача. Як перадаць эпічны размах, суровасць і ўсхваляваны рамантызм лынькоўскай прозы? Як выдзеліць са шматлікіх сюжэтных вузлоў рамана скраз дзейную лінію, якая была аб'ядноўваючай для ўсіх выканаўцаў ролей? У распараджэнні стваральнікоў спектакля толькі гукавая палітра. Карыстаючыся ёю, трэба стварыць карціну бачную, асязальную. Нездарма ж адзін з даследчыкаў радыетэатра сказаў, што ўяўленне слухача і яго фантазія — сцена радыетэатра. А гэта значыць, што асноўная мэта пастанасўшчыкаў такога спектакля — неабходнасць абудзіць творчае ўяўленне слухача і зрабіць яго свайм сааўтарам.

Стваральнікам радыеспектакля «Векапомныя дні» ўдалося дасягнуць гэтай мэты. Рэжысура С. Гурыч, літаратурны пераклад рамана на мову драматычнага зраблены А. Залеўскім, калектыў выканаўцаў, сярод якіх так ярка вылучаюцца работы В. Белыхвосціка і М. Захарэвіча (Мірон Іванавіч і Надзея) — гэта сапраўды глыбокае пранікненне майстроў сумежнага віда мастацтва ў эпіч-

ЧАС сцірае многае ў памяці людской, але падзеі Вялікай Айчыннай вайны не забудуцца ніколі. Іх памятаюць тыя, хто са зброяй у руках абараняў родную зямлю. Для малодзейшых вайна паўстае з успамінаў сведак, са старонак кніг, напісаных і па гарах слядах вайны, і ў пазнейшыя гады. Раман Івана Чыгрынава «Плач перапёлкі» — пра першыя дні змагання народнага.

Аўтар не паказвае нам батальных сценаў, не ўдаецца ў высвятленне прычын першых паражэнняў. У цэнтры ўвагі — жыццё тыповай беларускай вёскі Берамейкі. Жыхары яе — розныя па характару, па адносінах да падзей. Але, нягледзячы на тое, што пісьменнік раскажае пра мірных людзей, так здавалася б, далёкіх ад вайны, яе водгулле, сплахі блізкіх зарніц урываюцца на старонкі рамана. І, сочачы за лёсам герояў, за іх успрыняццём падзей, чытач адчувае значнасць, маштабнасць усяго таго, што адбываецца, — усё асветлена подыхам вайны.

У трывожных буднях, у

ную прозу. Яны захоўваюць глыбінны матывы паводзін герояў, не губляючы адчування шырокай панарамы падзей, што адлюстраваны ў рамане. Мабыць, вылучэнне на атрымманне Дзяржаўнай прэміі БССР менавіта гэтых удзельнікаў вялікай працы зусім не выпадковае. Скажам, М. Захарэвіч і В. Белавосік у псіхалагічнай насычанасці сваіх персанажаў, у малаўпінчай мове іх выказва-

народных інструментаў і сола для трыбу гучыць лейтматывам ва ўсіх частках пастаноўкі, эмацыянальна цэментуючы іх.

І калі ўжо размова зайшла пра музыку, то хочацца сказаць, што, на жаль, спецыяльна для радыёспектакля была напісана толькі гэтая песня, астатняя ж музыка выкарыстаная ў пастаноўцы, зроблена «на падборы». Яна часам і выглядае як звычайныя музычныя ілюстрацыі. Хоць рэжысура і музычны афарміцель

ста персанажаў і, Бадай, кожная, нават эпизадная роля запамінаецца. Запамінаецца не толькі таму, што выканаўцы знайшлі непаўторныя эмацыянальныя рысы і моўныя фарбы, а і таму, што паставачны калектыў дакладна і прадумана пабудавалі поліфаній спектакля.

Наогул, прызначаючы артыста на тую ці іншую ролю, радыёрэжысёр павінен думаць не толькі пра чыста ак-

ці майстру. Калі праглядаеш сцэнарыі матэрыял, думаеш пра тое, што выканаўца можа ўпасці «ў грэх» параднай правільнасці, нават прасталінейнасці. Артыст здолеў пашырыць рамкі прапанаванага матэрыялу, адшукаў такія фарбы, нюансы, тое «ледзь-ледзь», якія дапамаглі яму на працягу пэўнага вечару пражыць непаўторным жыццём свайго героя. Асоба маштабнай, мужнай, гераічнай у самым высокім сэнсе гэтага слова.

Яго Саколч мірны чалавек, якога ліхалеце вайны прымуціла ўзяць у рукі зброю. Ды і тут у найцяжэйшых умовах падполля ён застаецца перш за ўсё партыйным работнікам, выхаваннем, камісарам. Яго размовы з сябрамі па барацьбе — гэта як бы роздум услых, гэта ўменне зразумець думку іншага і зрабіць правільныя вывады. У Саколча — Шацілы асаблівае чутцё чалавека, уменне адгадаць яго сутнасць і дапамагчы выявіць у сабе самае лепшае, адкінуць непатрэбнае, дробнае.

Гэта асаблівае выўляецца ў гісторыі з камандзірам аднаго з «анархічных» атрадаў маёрам Байсаном, якога тэмпераментна іграе Б. Уладзімірскі. У першыя цыжкія месяцы вайны ён, смелы, але недастаткова моцны духам чалавек, разгубіўся. Гэта прывяло да схільнасці да бунтаў, да анархічнага ўсёдазволенага, да аслаблення пільнасці. Ворат не прымуціў сябе чакаць. Побач з Байсаном прымаўся паванатар, гестапаўскі шпін № 117 Сын. Цяжкая віна лягла на плечы Байсана. Але іменна Саколч дае магчымасць былому камандзіру атрада крывёю выкупіць сваю віну. Ён памагае яму зноў стаць у строй, бо ўспрымае лёс Байсана як свой уласны боль. Вось чаму так пранікнёна, так усхвалявана гаворыць Саколч пасля ўдала праведзенай складанай аперацыі: «Малайчына, Байсан!»

А ў падтэксце гучыць і веры ў цябе, камандзір, і не памыліўся. Гэтая адкрытасць, добра-зачліваць і бескампраміснасць робіць сакратара абкомам прыцягальным цэнтрам, да якога цягнуцца і камандзіры брыгад, і радавыя вайсковыя лясной арміі. Менавіта гэтыя рысы ствараюць яму аўтарытэт кі-

раўніна не па пасадзе, а па даверу тысяч сэрцаў людзей, што кожны дзень, кожную мінуту рызыкуюць жыццём у імя тых вышэйшых ідэалаў, да якіх вядзе сваіх сяброў камісар.

Артыст карыстаецца разнастайнай палітрай фарбаў ад пастэльных, прыглушаных, да паэтычных, узніслых.

Думаецца, што боязь адкрытай патэтыкі, падкрэсленай стрыманасці перашкодзіла В. Тарасаву стварыць запамінальны вобраз Канстанціна Заслонава. На жаль, можна назваць нямногія сцэны, і сярод іх сцэну паяднінку з гестапаўцам Кохам (арт. Л. Рахленка), дзе асоба праслаўленага падпольшчыка паўстае ва ўсёй сваёй чалавечай значнасці.

Літаратурная першакрыніца багатая на паказ станаўлення большавіцкага падполля ва ўсёй нярэдка трагічнай складанасці Волі, арганізуючай сіле камуністаў у радыёспектаклі супрацьгестапаўцы хітры, спрытны, казаны ў сваёй справе, моцны вораг — гэтапа, якое выкарыстоўвае ў сваіх мэтах і правакатараў, і нацыяналістычных падонкаў. Гестапаўец Кох, якім яго малюе Л. Рахленка, правакатары Сыч і Збынеўскі ў выкананні Ю. Сідарава і А. Кашчэра — гэта сур'ёзныя праціўнікі, якіх «шапкам» не закідаеш». Таму перамога падполля, аб'яднанне сіл пад кіраўніцтвам Камуністычнай партыі, дзякуючы чаму партызанскі рух на беларускай зямлі атрымаў такі размах і такую моц, набыла асаблівую веліч і ў гэтым творы мастацтва — радыёспектаклі.

Вялікая заслуга ў натуральным і выразным гучанні ўсіх частак пастаноўкі ў эфіры гукарэжысёра В. Ляшчанка, які працаваў у суладдзі з С. Гурыч і выканаўцамі.

«Векапомныя дні», працяганыя сродкамі радыёмастацтва, — з'ява хваляючая, па-грамадзянску значная. Яна і перспектыўная ў тым сэнсе, што адкрывае цікавыя творчыя гарызонты для развіцця нашага радыётэатра наогул.

Тамара АБАКУМОУСКАЯ.

І ЯГО ВОБРАЗЫ НА РАДЫЁХВАЛІ

няў, ва ўнутраным руху характараў Надзеі Канапелькі і бацькі Мірона раскрываюць і індывідуальныя рысы пэўнай чалавечай асобы, і тыповыя якасці савецкага патрыёта, а такое спалучэнне заўсёды дасягаецца артыстам у поўнай аддачы ролі свайго тэмпераменту і густу.

Спектакль пачынаецца высокай трагічнай нотай... У час адступлення, на дарозе, па якой цячэ гаротная рака бежанцаў, пад бамбёжнай, у маладой жанчыны нараджаецца дзіця. Смерць і жыццё, змаганне свету і цемры — у гэтым філасофскім сэнсе спектакля. Менавіта сімвалічная сцэна пралогу вызначае і мастацкую стылістыку твора, якой не чужыя рамантычная прыўзнятасць, яркія буйныя мазкі ў абмалёўцы характараў.

І нібы падхвіліваючы і развіваючы настрой пралогу, гучыць песня «Бацькоўскі парог», напісаная І. Лучанком спецыяльна для гэтага спектакля — пасля прэміі яна набыла шырокую папулярнасць. Музыкальная тема песні ў пералажэнні для аркестра

спектакля А. Тыцюха карыстаюцца «паборам» умела і тактоўна. Вельмі ўражвае, напрыклад, сцэна, дзе Вядучы расказвае аб трагедыі дзяцей бацькі Мірона, (прататып гэтага вобраза — славыты Мінаі Шмыроў): тут падкрэслена разважліваму голасу наментатара як бы супрацьгестапаўцы напружаны драматызм музычнага суправаджэння, што надае асаблівую трагічна настрой усёй сцэне. Аднак, паўгараю, для такіх маштабных радыёпалатнаў варты пісаць арыгінальную музыку.

Калі мы паспрабуем назваць галасуючую дзеючую асобу спектакля, то ёй будзе тая магутная сіла, якая завецца камуністычным падполлем. Абагулены калектыўны партрэт складаецца з яркавых і своеасаблівых характараў, непаўторных чалавечых індывідуальнасцей. Сакратар падпольнага абкома Саколч і брыгадны камісар Андрэў, член падпольнага абкома Слышэня, легендарныя героі Канстанцін Заслонаў і бацька Мірон (бацька Мінаі). Гэта дэпоўскі рабочы Чмаруцька і Надзея Канапелька, радыстка Майка і сержант Дубок. Спектакль густа «населены»: у ім каля

цёрскія дзеянні выканаўцы, але і пачуць, як гучыць яго голас не сам па сабе, а ў суадносінах з галасамі партнёраў, паклапаціцца пра тое, каб ён, не саліруючы, не «выламаваўся» з ансамбля, усё ж не «згубіўся» ў агульным шматгалоссі. Дарэчы, слухаючы гэты спектакль, думаеш пра тое, што ў радыётэатры многія беларускія артысты стварылі вобразы, якія сталі значнай падзеяй у іх творчым жыцці. У сувязі з гэтым хочацца зазначыць, што крытыка яшчэ рэдка звяртаецца да даследавання спецыфікі працы акцёра на радыё. Гэта, па сутнасці, белая пляма на карце нашага мастацтвазнаўства. А шкада!

У спектаклі, аб якім вядзецца размова, я хацела б вылучыць і работу аднаго з вядучых артыстаў беларускай сцэны Івана Шацілы. (На жаль, у апошнія гады ў тэатры лёс яго не лашчыў цікавымі ролямі, што яшчэ раз падкрэслівае негаспадарскія адносіны да таго багацця, якім з'яўляецца талент акцёра). Роля сакратара абкома Васіля Іванавіча Саколча ў радыёспектаклі раскрыта з той глыбінёй і жыццёвай праўдай, якія па плячы толь-

ТАК ЖЫЛА ВЁСКА ВЕРАМЕЙКІ

пачуцця верамейкаўскіх сялян, у доўгіх і цяжкіх думках знешне спакойнага Дзяніса Зазыбы, у разумных развагах Вяшкова адчуваецца нарастанне той пружынай сабранасці людзей, якая стане баявым іх духам, іх загартоўкай у барацьбе з захопнікамі.

Многія эпизоды рамана: ці то размова Зазыбы з Чубарам перад яго непрыкметным адыходам з Верамеек, ці то гулянка ў здрадніка Брва-Жыватоўскага, ці то адвядзіны Сахвей — усё гэта добрая, таленавітая проза. Іван Чыгрынаў смела паглыбляецца ў складаныя пласты жыцця, паказвае душэўны стан герояў у самых розных абставінах.

Ён спалучае расказ пра першыя тыдні вайны з паказам падзей, якія мелі месца значна раней і сваім ходам так ці інакш уплываюць на лёс герояў. Дзякуючы гэтаму чытач лепш разумее іх характары, паводзіны, учынкi, якія псіхалагічна абгрунтаваны.

Умела ўводзяцца ў асноўную сюжэтную лінію старон-

кі аб Марцілёўшчыне, аб землях па правы і левы бераг Бесядзі. Яны ўражваюць сваёй пластычнасцю. Письменнік малаўпінча выпісвае пейзажы, трапны ў назіраннях прыроды.

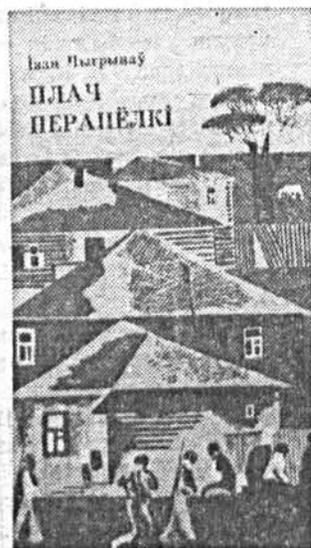
Падзеі, апісаныя ў рамане, імклівыя, бурлівыя, а дзеянне, на нашу думку, мэтаназгодна запаволена — аўтар імкнецца засяродзіць увагу чытача, прымуціць яго задумацца над сэнсам апісваемага, прыгледзецца да галоўных — і не толькі галоўных — герояў, асабліва да старшыні калгаса Радзіёна Чубара і яго намесніка Дзяніса Зазыбы.

Чубар — носьбіт галоўнай ідэі твора, якая заключаецца ў паказе фарміравання ў сядомасці чалавека неабходнасці змагацца з ворагам, пошукаў шляхоў да акцыяўлення гэтага. Чубар ідзе да разумення, усведамлення свайго грамадзянскага абавязку вельмі складаным шляхам. Ён не давае людзям, ён пакуль што шукае самога сябе ў сабе, блукае на дарогах вайны, пакуль, нарэшце, зноў не вяртаецца ў родную вёску.

Вобраз гэты цікавы, складаны, і раскрыццё яго патрабавала немалога мастацкага ўмельства. Письменніку вобраз у цэлым удаўся. З напружаннем сочыць за лёсам Чубара, чалавек становіцца табе бліжэй і знаёмым. За яго хвалюешся, з ім пагаджаешся. Але, як мне здаецца, аўтар чагосьці ўсё ж і недаўлічыў. Паводзіны Чубара калініквалі абгрунтаваны недастаткова і не адпавядаюць той логіцы характара, якая вызначана самім письменнікам у творы.

Напрыклад, неяк аднабокова паказаны ваганні героя ў адзін з крытычных момантаў. Занадта ж ужо шмат разважае Чубар, што яму рабіць. Цяжка паверыць, каб ён, калі на парадак дня ўсталя пытанне аб арганізацыі барацьбы з ворагам, паехаў абмерваць стагі. Чубар жа ўвесь час падтрымліваў сувязь з райкомам партыі і ведаў, што там ішла размова аб вельмі важных рэчах.

Раман «Плач перапёлкі» мне ўяўляецца пачаткам вялікага мастацкага палатна. Думаю, што аўтар мае ўсе магчымасці яшчэ раз вярнуць-

ца да апісваемых ім падзей, расказаць пра іх працяг. З задавальненнем прачытаем новыя старонкі пра ўжо блізка знаёмую нам вёску Верамейкі і даведаемся пра тое, як складалася жыццё яе жыхароў.

М. ДУБОУСКІ,
старшы інструктар
Упраўлення
распаўсюджвання друку
Міністэрства сувязі БССР.

Вышлі ў свет 3 ДРУКУ

ВЫДАВЕЦТВА «МАСТАЦКАЯ ЛІТАРАТУРА»

С. ГРАХОУСКІ. Гарачае лета. Аповесць. Мастак І. Давідовіч. 1974 г. 192 стар. Тыраж 14000 экз. Цана 43 кап.

Г. ДАЛІДОВІЧ. Дамджы над вёскай. Аповяданні. Мастак І. Зілінько. 1974 г. 160 стар. Тыраж 7000 экз. Цана 22 кап.

А. КАРПЮК. Вершалінскі рай. Аповесць. Мастак У. Пашчасцеў. 1974 г. 326 стар. Тыраж 14000 экз. Цана 66 кап.

І. ЛЕТКА. Грамы на зімоўці. Вёшчы. Мастак У. Піменаў. 1974 г. 80 стар. Тыраж 4000 экз. Цана 26 кап.

І. НАВУМЕНКА. Собак трэці. Раман. Мастак В. Шаранговіч. 1974 г. 268 стар. Тыраж 14000 экз. Цана 1 руб. 21 кап.

М. СТРАЛЬЦОУ. На ўспамін аб радасці. Выбранае. Сэрыя «Бібліятэка беларускай прозы». 1974 г. 336 стар. Тыраж 10000 экз. Цана 74 кап.

ВЫДАВЕЦТВА «НАВУКА І ТЭХНІКА»

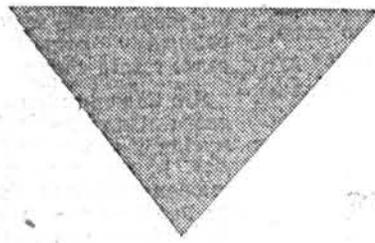
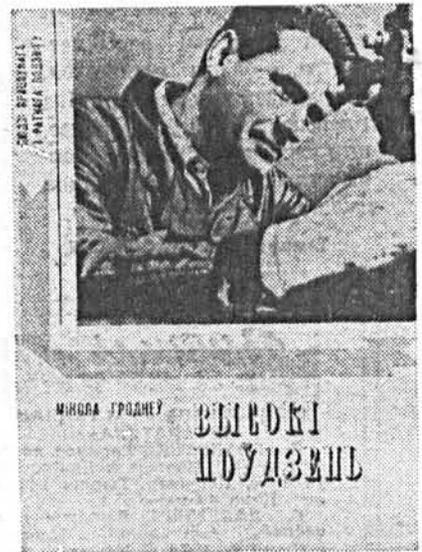
І. ЯЛАТАМЦАВА. Нарысы па гісторыі беларускай савецкай станковай скульптуры. Макет і афармленне мастака І. Харламава. На рускай мове. 1974 г. 120 стар. 1300 экз. Цана 1 руб. 06 кап.

Брацкае супрацоўніцтва Беларускай ССР з саюзнымі рэспублікамі. Зборнік. Вокладка мастака С. Савчанкі. На рускай мове. 1974 г. 208 стар. Тыраж 3000 экз. Цана 1 руб. 34 кап.

ВЫДАВЕЦТВА БДУ

В. ЖУЧКЕВІЧ. Кароткія танімічныя слоўнікі Беларусі. Афармленне мастака Л. Мядзведзевай. На рускай мове. 1974 г. 448 стар. Тыраж 12700 экз. Цана 1 руб. 16 кап.

У ЦЭНТРЫ ЎВАГІ — ЧАЛАВЕК ПРАЦЫ

ЗАГАДЧЫК РЭДАКЦЫІ МАСАВА-ПАЛІТЫЧНАЙ ЛІТАРАТУРЫ ВЫДАВЕЦТВА «БЕЛАРУСЬ»

І. Б. ІСАЧАНКА РАСКАЗВАЕ АБ НОВЫХ КНІГАХ ПРА НАШАГА СУЧАСНІКА.

ПІСАЦЬ пра тых, хто сваімі рукамі стварае багацце любімай Радзімы, хто ідзе ў першых шэрагах будаўнікоў камунізма, хто працуе на ўдарных будоўлях дзевятай пяцігодкі — ганаровая і пачэсная задача і абавязак пісьменнікаў і журналістаў. Пра тэму сучаснасці ў літаратуры ішла шырокая размова і на пленуме Саюза пісьменнікаў ССРСР, які быў прысвечаны 40-годдзю Першага Усесаюзнага з'езда савецкіх пісьменнікаў.

Выдавецтва «Беларусь», як і іншыя выдавецтвы нашай рэспублікі, надае вялікае значэнне выпуску кніг, у якіх адлюстроўваецца сённяшні дзень Савецкай Беларусі, у якіх праз людзей, праз іх адносіны да працы расказваецца пра тое, як выконваюцца гістарычныя рашэнні XXIV з'езда КПСС.

Карэспандэнт «Літаратуры і мастацтва» звярнуўся да загадчыка рэдакцыі масава-палітычнай літаратуры выдавецтва «Беларусь» Івана Барысавіча Ісачанкі з просьбай расказаць, што робіцца ў гэтым напрамку, якія кнігі выйшлі з друку, якія выданні плануецца ў будучым.

— Иван Барысавіч, вядома што выдавецтва выпускае кнігі ў розных серыях. Раскажыце, калі ласка, пра іх.

— Думаю, што чытачам добра вядомы кнігі, на тытульных лістах якіх напісана — «Мемуары». У гэтай серыі за апошнія гады выйшлі дзесяткі дакументальных твораў пра партызанскі рух у Беларусі, пра баявыя справы Савецкай Арміі. Напісаны яны ўдзельнікамі Вялікай Айчыннай вайны, тымі, хто мужна змагаўся супраць нямецка-фашысцкіх захопнікаў. У гэтых кнігах разам з расказаў аб ратных подзвігах, гаворыцца аб працы воінаў і партызан у мірныя дні. Я гаварыў, што такіх кніг дзесяткі. Магу назваць хоць бы тры з іх, як «Абеліск ля дарогі» А. Караткевіча, «Незабыўныя гады» Ф. Папова, «Райном у падполлі» І. Зуевіча і многія іншыя. Вось зусім нядаўна выйшла кніга «Вогненныя рэйкі» Героя Савецкага Саюза Э. Лаўрыновіча. Напісаць гэтыя кнігі аўтарам дапамаглі журналісты Ул. Жыжэнка, В. Хліманаў і А. Кейзараў.

Выдавалася ў нас серыя дакументальных аповесцей «Народныя героі». Гэта кнігі пра вядомых у рэспубліцы і за яе межамі людзей. В. Панамароў неаднаразова бываў у калгасе «Рассвет» Кіраўскага раёна, сустракаўся там з героем грамадзянскай і Вялікай Айчыннай войнаў, старшынёй калгаса К. П. Арлоўскай. З ім ён бываў у Балгарскай Народнай Рэспубліцы. Пра гэтага легендарнага чалавека, пра яго подзвігі, арганізатарскі талент В. Панамароў напісаў дакументальны твор «Кірыла Арлоўскі». Пра ўраджэнца Беларусі, героя Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі расказвае кніга М. Тараткевіча «Уладзімір Азін». А. Бялевіч шчыра і ўнізсла напісаў кнігу

«Мінай Шмыроў». Аб праслаўленым кавалерысцэ часоў Вялікай Айчыннай вайны гаворыцца ў кнізе В. Шымука «Леў Даватар».

Мы рашылі расшырыць тэматыку серыі «Народныя героі». З мінулага года замест яе выдавецтва пачало выпускаць дакументальныя аповесці пад рубрыкай «Людзі працоўнага і ратнага подзвігу». У іх аўтарам даецца большая магчымасць у паказе герояў. Кожная з кніг гэтай серыі памерам у 4—5 друкаваных аркушаў расказвае пра аднаго перадавога рабочага, калгасніка, старшыню калгаса, бригадзіра трактарнай брыгады і г. д. Як правіла, гэта творы пра Герояў Сацыялістычнай Працы.

— Чытачам было б цікава даведацца, якія творы з гэтай серыі ўжо выйшлі з друку і паступілі ў кнігарні.

— На ўсю рэспубліку ідзе слава пра калгас «Аснежыцкі» Пінскага раёна, які ўзначальвае Герой Сацыялістычнай Працы У. А. Ралько. Пра гэтага няўрымслывага чалавека, пра яго цікавыя жыццёвыя лёсы — дакументальная аповесць А. Бяржынскага «Гаспадар калгаснага поля». У ёй адначасова з паказам духоўных якасцей героя, апавядаецца пра яго гаспадарскі падыход да справы, пра клопаты аб усебаковым эканамічным развіцці калгаса. А. Харкевіч сваю кнігу «Дарозе няма канца» прысвяціў заслужанаму будаўніку рэспублікі, ганароваму грамадзяніну г. Мінска Д. Р. Булахаву. Пра знатнага слесара Мінскага трактарнага завода Я. І. Клімчану — кніга М. Гроднева «Высокі поўдзень». Толькі што выйшла з друку кніга А. Коласова «Трактарыстка». Яна апавядае пра механізатара саўгаса «Лагаза» Героя Сацыялістычнай Працы Н. І. Куніцкую. У кожнай з гэтых кніг разам з паказам чалавека, у нейкай меры даецца і вопыт яго работы, яго ўзаемаадносіны з таварышамі па працы.

— Гэта тое, што ўжо выйшла з друку. А якія кнігі, як кажуць, на падыходзе?

— Калі ласка, магу назваць. Рыхтуюцца да друку кнігі пра Герояў Сацыялістычнай Працы: дакументальныя аповесці М. Гроднева «Зоркаўкі» пра дырэктара Кармянскай школы інтэрната М. А. Дзмітрыева, Ул. Правасуда «Светлая доля» пра даярку калгаса імя Жданова Брэсцкага раёна Л. І. Асіюк, І. Акішэўскага «Ты са мной, маё поле...» пра галоўнага агранома калгаса «Перамога» Талачынскага раёна Л. Е. Сіроткіну, Л. Сузіна «Калі загараюцца зоркі» пра былога дырэктара Аршанскага льнокамбіната Г. В. Сямёнава. У рэдакцыйным плане — кніга А. Капусціна «Каваль свайго шчасця» пра рабочага «Гомсельмаша» В. М. Хурсана.

— Якое месца ў планах выдавецтва займае маладзёжная тэматыка?

— Я сказаў бы, што даволі значнае. Мы, напрыклад, выпусцілі зборнік «Камсамол Беларусі ў трэцім, рашаючым» (укладальнік У. Ліпскі). У ім сабраны лепшыя нарысы, рэпартажы, фотарэпартажы, якія змяшчаліся ў перыядычных выданнях аб самаадданай працы маладых калгаснікаў, рабочых рэспублікі. А. Харкевіч выдаў кнігу нарысаў пра маладых рабочых Беларусі «У працы гартуецца юнацтва». Толькі што выйшла з друку кніга нарысаў Ю. Новікава «Іскрыстая маладосць». Яна прысвечана маладому гораду Наваполацку, яго людзям. У нарысах гаворыцца пра тое, як на вялікай будоўлі пяцігодкі мужнее чалавек, як гартуецца яго воля. Рыхтуецца да друку кніжка Ул. Касюко «Ветразі камсамольскіх брыганняў» пра маладых рабочых Бабруйскага машынабудаўнічага завода імя У. І. Леніна.

— У РСФСР і іншых саюзных рэспубліках выходзяць калектыўныя зборнікі журналістаў і пісьменнікаў пра Герояў Сацыялістычнай Працы, ураджэнцаў той ці іншай вобласці. Ці мяркуецца выдаваць такія кніжкі ў нас?

— Так, мяркуецца. І тут я хачу спаслацца на добры прыклад магіляўчан. Некалькі гадоў таму назад яны выпусцілі зборнік «Людзі Прыдняпроўя». Гэта была кніжка пра знатных людзей Магілёўскай вобласці. У напісанні нарысаў пра сваіх землякоў удзельнічалі пісьменнікі-ўраджэнцы Магілёўскай вобласці М. Ткачоў, І. Новікаў, П. Кавалёў, А. Русецкі, К. Кірзенка, П. Прыходзька, Э. Валасевіч, С. Кухараў, П. Шасцерыкоў і іншыя. У 1976 годзе выйдзе кніга нарысаў пра Герояў Сацыялістычнай Працы Магілёўшчыны «Іх справы золатам гараць». І зноў жа, у падрыхтоўцы яе ўдзельнічае вялікая група пісьменнікаў і журналістаў — ураджэнцаў гэтай вобласці.

Заяўку на кнігу «Твае героі, Гродзеншчына» прыслалі гродзенскія літаратары. Кніга гэтая ўключана ў план выдання 1976 года.

Нельга не адзначыць і такую навінку выдавецтва «Беларусь». Рэдакцыя эканамічнай і вытворча-даведачнай літаратуры прыступае да выпуску серыі брашур памерам два друкаваныя аркушы кожная «Героі дзевятай пяцігодкі». Гэта — расказы саміх Герояў Сацыялістычнай Працы. І, безумоўна, літаратурна апрацаваць гэтыя кніжкі аўтарам дапамогуць пісьменнікі і журналісты. Некалькі рукапісаў з новай серыі ўжо рыхтуецца да друку.

Чалавек працы, герой працы, наш сучаснік — заўсёды ў цэнтры ўвагі выдавецтва.

І вельмі шкада,
І балюча старым:
Не ўсім давлялося паняньчыць
унукаў.

СВАБОДНЫ КЛАС

Мяне здзівіў не гул станкоў:
У Гродна іх нямала.
Шукаў я іншае. Знайшоў.
«Цар!»—Прозвішча запала.

Не, даражэнькі мой герой,
Не просты ты рабочы.
Згадзіцца прозвішча з табой
І тое не захоча.

«Цар!» Як знаходку паўтараў,
І думка пульсавала:
Ты—цар жыцця, вялікіх спраў,
Ты—цар агню, металу...

Краіны нашай уладар,
Герой мой, ведай хто ты!
Ты—цар зямлі і часу цар,
І першы цар работы.

Табе пустых не трэба слоў —
Рэж праўду, не чырыкай.
Не любіць хілых галасоў
Рабочая вялікасць.

Есць час для мітынгаў і кніг,
Не вечна ты у поце,
Хоць кожны дзень і кожны міг
Шліфуешся ў рабоце.

Бярэш шурпатае ліццё —
Дэталі выходзіць цацкай.
Пакуль ёсць на зямлі жыццё,
Бестэрмінова царствуй!

Працуеш ты не напаказ,
Не хілы, не іржавы.

Свабодны клас, рабочы клас
Ты—цар сваёй дзяржавы.

Паклонімся нізка,
Да самай зямлі

Бацькам мнагадзетным,
Бацькам адзінокім.
Хоць самі нярэдка ў нястачы
жылі,
А ў свет бласлаўлялі дзяцей
сінявокіх.

Бацькі не хадзілі на луг
загараць,
Узводзілі зрубы,
Касілі, малолі.
Вучылі дзяцей
І чытаць, і араць,
Каб хлеба кавалак трымала
малое.

І маці тады
Не трымалі вяло,
Як іх аднагодкі,
Заморскія лэдзі.
Ніколі абновак на іх не было.
Умелі па дзесяць дзіцятак
дагледзець.

Калі над Радзімай вайна загула,
Дзяцей не хавалі пад крылы,
Як птушак.
Нянавісць усіх на змаганне вяла.
У бой бласлаўлялі
Сыноў і дачушак.

Дарога з вайны не прыводзіла
ўсіх.
І помста да лютых чужынцаў
не стыла.
А час падлічыў,
Што хапіла жывых
Для грознага фронту,
Для мужанага тылу.

Запомніцца гора
Усім на вякі,
Яно і ў нашчадках яшчэ
адгукнецца.
І тое пацвердзіць старыя бацькі,
Што кожны чацвёрты —
Не лічба, а сэрца.

Хаця пасівелі яны без пары,
Не хочуць складаць
Спрацаваныя рукі.

ПОМНІК ЧАПАЕВУ

Васіль Іванавіч Чапаеў
На фоне неба Чэбаксар,
Ён так выразна выступае
З-за рэдкіх хмар і светлых мар.

Не, не ў імклівым ён галопе,
А перад строем ён застыў.
Не прасякаў акно ў Еўропу —
Ён шабляй рассякаў франты.

Ён гартаваны быў штодзённа
У наступленнях баявых,
Не той далёкі медны коннік,
Што бронзавее ля Нявы.

Яму, як і патрэбна віцязям,
Здалёку ворагі відны.
Ён—шабля першая дывізіі
Той, грамадзянскае вайны.

Конь, нібы з казкі Сіўка Бурка.
Вось-вось узвіхрыцца, як птах.
І затрапечуць крылы буркі,
Што не пасечана ў баях.

Яго ніхто спыніць не зможа,
Ён кіне ў бой свае палкі.
І затрапеча стан варожы
І будуць бегчы «беякі».

Адзін ён бачыць поле бою
У некрунтай цішыні.
Глядзіць удаль перад сабою,
Прыўстаў на ўздрыбленым кані.

Адно імгненне і — атака:
Звон капытоў і шабляў свіст.
А кулямёт яшчэ не тахкаў,
З каня не ўпаў кавалерыст.

Нястрымны, як вясновы ранак.
Стражэны выструніў, прамы.
А шабля там,
Дзе злосць маланак,
Там,
Дзе кусаюцца грамы.

Мой родны Мінск! Цябе люблю
І сонечным і вечаровым,
Твой кожны гук душой лаўлю,
Тваёй красою зачарован.

Люблю яшчэ і ў час начны
Тваім спакоем захапляцца,
Калі ты мірна бачыш сны,
Усім ім суджана збывацца.

Заводы парушаюць ціш.
І мне такой парой здаецца,
Што ты ніколі і не спіш,
Тваё стальное б'ецца сэрца.

Я да цябе даўно прывык,
Да шуму, шорэгату і ляску.
Не дойдзі твай, не будаўнік,
А найвярнейшы сын сялянскі.

Хоць і нялёгка мне было
З душы маленства край
адсоўваць,
Я палюбіў тваё святло,
І ты не думай, што часова.

Хачу я, Мінск, каб ведаў ты,
Што будзеш мне заўсёды сніцца,
Мой горад рэдкай дабраты,
Мая бліжэйшая сталіца.

БЭЗАВАЕ

Палягчала, адышла пара
цвіцення
Не крычаць, не ломяць і не гнуць
Адчуваю кончыкам карэння,
Што пупышкі новыя жывоць.

Спачываць цяпер мне да
налецыя
Разрастацца пшынаму кусту.
Не дрыжы, абломленае веце,
Да цвіцення ціха парасту.

Махаюць дружна крыллем,
Відаць, не страшнавата
Буслімай эскадрылі
Расстацца з роднай хатай

Прывыклі да гушкання,
І хочацца ім веце,
Як маці ў час растання,
Адцяць і ўбок адвесці.

Яшчэ не узняліся
У маладое неба.
Таму, хто любіць высі,
Гняздо пакінуць трэба.

Ляціце ўдаль спакойна!
Жадаю я заўзята,
Каб птушкам — лётаць вольна,
А людзям—жыць крылата.

Сяргей ЗАКОННИКАЎ

ПРАЛЕСКІ

«Схадзіце абавязкова ў лес і наре-
це пралесан...»

(З ліста Веры Харужай брату Ва-
сілю ад 22 сакавіка 1928 г.).

Тры сасны і рака за турэмнымі кратамі,
Ды зашклёны кавалак тугога блакіту.
А рукам так ахвота ігліцу пакратаць,
Сонца промень злавіць, што імкнецца з зеніту...

Цёплы вецер сырыя муры не сагрэе.
Толькі слова «вясна» раптам высвеціць долю.
Сэнс яго праз гады, праз вякі не старэе.
Бо вясна — гэта ішчасце, каханне і воля.

І напоўняцца сілай схуднелыя грудзі,
І блакіт для цябе, як малому абнова,
Напісаць бы такое, каб адчулі ўсе людзі,
Што ніхто не заб'е палымянае слова...

Верабей прыляцеў за акрайцам счарсцвелым,
Каля кратаў, халодных заціўкаў старанна...
А на родным Палесі ў сукеначках белых
Рвуць дзяўчаты пралескі на светлых палянах.

САТЫРЫЧНЫ НАПАЛ

КАМЕДЫЯ КАНДРАТА КРАПІВЫ «БРАМА НЕЎМІРУЧАСЦІ»
У АКАДЭМІЧНЫМ ТЭАТРЫ ІМЯ Я. КУПАЛЫ

...Вучонаму - герантолагу Барысу Пятровічу Дабрыню пасля шматгадовых даследаванняў удалося адкрыць закон неўміручасці. Тэарэтычна падрыхтаваны, ён апынуўся ў тупіку перад практычным выкарыстаннем адкрыцця. Высветлілася, што ў выпадку серыйнага яго ўкаранення, чалавечтву пагражае дэмаграфічны выбух. Прадзіўна яго аказалася перэальнай справай: выбух адбыўся ў душах людзей. Паколькі неўміручымі нажалі быць усе, і ў першую чаргу людзі з нечыстым сумленнем, паўстала праблема размеркавання неўміручасці. Імкненне розных людзей апынуцца ў ліку шчасліўчыкаў і складае аснову сцэнічнага ўвасаблення камедыі.

Сатырычны напал яе, Ірыня, узмоцненая ў дадатак і фантазіяй рэжысёра, набываюць у спектаклі матэрыяльны абрысы ў вобразах чалавеканападобнай малпы і чарапоў. У метафарычным плане яны з'яўляюцца сімваламі хворага чалавечага сумлення і адрасаваны ў першую чаргу глядзельнай зале.

Трохмерны прастор сцэны, зацягнуты белой тканінай, стварае ілюзію вялікага пластыкавага акварыума. Да супроцьлеглай глядачу сцэны прытуліліся два табурэты, уверсе пад каласнікамі павіс шчыт з пыталым знакам, а на краю рампы — чалавечыя чарапы. Вось і ўвесь скупы антураж лабараторыі Дабрыня. На працягу сцэнічнага часу ён будзе папераменна трансфарміравацца ў кватэру вучонага, вуліцу і зноў у лабараторыю. Такая сцэнаграфія спектакля прапанавана мастаком Б. Герлаванам.

Блакітны прыцемні на сцэне і насцярожаную шышню залы парухнула з'яўленне з-пад шчыта... малпы. Хвіліну яна са здзіўленнем глядзіць у партэр. Святлом ліхтара «намачала» твары глядачоў і зноў схавалася за шчыт. Нячутна падняліся ўверх дзверы, прапускаячы ў лабараторыю першаадкрывальніка неўміручасці. Прыгожым, велічным жэстам Дабрыня, ролю якога іграе артыст П. Дубашынскі, падняў з падлогі чарап і з загадкавай мнагазначнасцю ў голас звярнуўся да глядачоў — паведамляе пра вялікае адкрыццё. Потым для большай перакананасці спускаецца ў залітую святлом залу, перадаючы патрымаць аднаму з глядачоў чарап і пачаў «лекцыю» аб паходжанні чалавечага арганізма. Памочніца Дабрыня Наташа выкаціла з бакавых дзвярэй на цялежцы пад шкляным каўпаком доказ — жывога белага паўка, які пракаў чатыры пацучыя вачы...

Перанос дзеяння непасрэдна ў залу — прыём не новы. Толькі не заўсёды ён апраўдвае сябе. Глядач любіць прыгожы «памяць» на адлегласці; калі ж ён бачыць выканаўцаў пры поўным святле ў непасрэднай блізкасці ад сябе, у яго аўтаматычна ўключаецца «раціца», ён пачынае нібы «вылушчваць» выканаўца з ролі, «змываць» з яго грим. Патрабуецца дадатковы час, каб зноў паверыць, што гэта — персанаж п'есы, а не артыст. Гэта і здарылася. Пазбаўлены канкрэтнага аб'екта прычэпкі пасыл артыста наогул растварыўся. Асоба выканаўца, дэталі насяцома, грим значна больш прыцягнулі ўвагу, чым сэнс прамовы. Мабыць, рэжысёр В. Раеўскі яшчэ не раз правярэў, ці мэтазгодна так пачынаць знаёмства з галоўным героем.

Дзеянне зноў перакінулася на сцэну, дзе ўжо сабраліся на дыскусію спецыялісты. У спрэчках нарадзілася ісціна, ад якой у старэйшага работніка інстытута, малодшага навуковага супрацоўніка Адамейкі (артыст П. Пекур) падкасіліся ногі. Фанаграма да несла да слыху гук абарванай струны. Аказалася, што неўміручасць магчыма для людзей з нармальнай дзейнасцю эндакрынных залоз. Цяжка развітацца з думкай аб вечным жыцці і эканамісту Бабровічу (С. Бірыла). «На ўсіх неўміручасці не хопіць», — згаджаецца ён, пераводзіць позірк на чарап, і малпа, нібы чакаўшая прызнання эканаміста, з'едліва зарагатала з яго.

Прастора акварыума паглынула калку людзей, растварыла іх словы, зрабіла выразным патаемнае жаданне кожнага — прайсці ў «браму неўміручасці». Нібы рентгенавымі праменнямі, асвятліліся душы людзей. Пачалося своеасаблівае выпрабаванне

маралі, свядомасці і сумлення кожнага.

Не застаўся ўбаку і Дабрыня. Для яго выпрабаванне пачалося з жонкі... Марына Сяргеўна ўпэўнена, што мае права на атрыманне порцы слаўтай ін'екцыі. Але нішто ўжо не можа вярнуць ёй жыццёвую сілу... У спектаклі дзве выканаўцы ролі Марыны Сяргеўны — С. Станюта і Р. Кашэльнікава. Артысткі карыстаюцца рознымі фарбамі. Геранія С. Станюта любячая, адданая жанчына, якая ўжо не ў сілах таіць недахопы ўзросту і перажывае сапраўдную трагедыю. Можна ўявіць сабе яе жыццё за Дабрыням, адзінай уцехай у якім быў ён, муж. Толькі вельмі моцны духам чалавек можа развітацца з самым дарагім у жыцці, прапанаваўшы мужу... жанціца на маладой дзяўчыне. Ёсць у створаным С. Станютай вобразе нешта ад драмы. Больш гарэзлівай і лёгкай выглядае гэты персанаж у Р. Кашэльнікавай, якая іграе ролю, зыходзячы з таго, што робяць яе партнёры, у камедыійным плане.

Дабрыня у п'есе і спектаклі выконвае больш ролю кампазіцыйнага вузла. Вонкавы вобраз вучонага — гэта шчырасць, цёплыя, бацькоўскія інтанацыі, іранічнасць і поза буйнага дзеяча. Цяжка размаўляць Наташы (Н. Пискарова) з такім чалавекам. Дзяўчына прыйшла да настаўніка прызнацца яму ў каханні. Шчырасць, сапраўд-

ная ўсхваляванасць дзяўчыны не адгукнулася ў сэрцы вучонага. Чаму? Мне здалося, што артыстка Н. Пискарова спачатку іграе толькі натуру, якая выгадна адрозніваецца ад хабарніка Караўкіна і авантурыста Дажывалава: васьмь жа ёсць, маўляў, і светлыя душы! Логіка паводзін Наташы ў перадапошнім і фінальнай сцэнах спектакля прычыны такой трактоўкі вобраза. Артыстка пераконвае ў духоўнай прыгажосці сваёй гераніі.

Ёсць у Наташы адна вельмі глыбокая думка, якая пакуль што не знайшла адлюстравання ў спектаклі. У роспачы гаворыць яна Дабрыню: «Балочай за ўсё, што я страціла вялікага мысліцеля, смелага адкрывальніка... А убачыла на яго месцы звычайнага абыякавага. Гэта характарыстыка ў пэўнай меры адпавядае сцэнічнаму партрэту Дабрыня. Ён нібы схавалася за сваім адкрыццём і яго амаль не хваліць і не ўрушвае, што «бар'ер неўміручасці прайшоў па гарадах і сёлах, па калектывах і сем'ях...». Відаць, рэжысёр і выканаўца ролі празмерна даверліва аднесліся да таго, што Дабрыня — гэта быццам толькі «лакумавае папера», якая выяўляе нешта ў іншых. А сам ён! Кожная новая сустрэча вучонага з правамі перажывае мінулае не ўзбагачае яго псіхалагічны свет, чамусьці персанаж П. Дубашынскага выглядае ўнутрана сатырычным.

Пакінем на час у спакоі Дабрыня і перайдемся на вуліцу перад паліклінікой. Плошчу запоўнілі маральна спустошаныя тыпы: хабарнікі, спекулянт і процьма іншых прайдзісветаў. Ледзь чутны шпэт слова «неўміручасць» пераходзіць у рытмічны музыкальны паўтор. Удзе, хвалюецца чалавечы натоўп. Пратэстэнты на неўміручасць прыйшлі здаваць аналізы, неабходныя для вечнага жыцця.

У інтэрмедый гучыць канонафічна гукаў і музыкі. Ідзе пантэмічная сцэна. Сустрэліся старыя знаёмыя, пакліпніца і нехта з «былых»... Вось яна, адвечная мара абыякава: «А яшчэ хацелася б па жыццё... Вечна — не вечна, і гадкоў з тысячу не пашкоділа б!»

Загадкава «спываюць» чарапы: «Мы не смеемся, чарапы, мы, чарапы, не плачам. І хоць у нас пагляд сплыў, мы ўсё на свеце бачым...»

У гэтым групавым відовішчым партрэце «персаніфіцыравана» адлюстравалася перажыты старога ў свядомасці людзей. Ён вырашан сродкам пантэмімі. Танец часам змягчае блэзітаснасць драматурга і ўспрымаецца толькі як дадатковы сродок пашырэння рэжысёрскай партытуры. Але ж вобразы п'есы з канкрэтнымі абрысамі, пазбаўлены такіх абстрактных, гучаць больш пераканаўча, чым «дадаткі» ад тэатра.

«Брама...» — твор сатырычны. Тут дарэчы і перабольшанні, і завостраныя абагульненні. Спектакль мае права быць жыццёвым не толькі таму, што на сцэне дзейнічаюць «падобныя» да рэальных людзей персанажы,

а і таму, што яны ў святле рампы — гэта і нібы «умоўныя азначэнні» канкрэтных прататыпаў. І ўсё ж нейкае пацучё меры ў сцэнічных «умоўных азначэннях» павіна быць. На першых паказах «Брамы...» купалаўцамі было адчуванне празмернага захаплення рэжысуры авансцэнай, шчодрым нападненнем яе карыкатурнымі сродкамі для ўвасаблення тыпаў «з натоўпу прагных». Ці абавязкова такая падрабязная інтэрмедый ў спектаклі? Менавіта — «такія», а не наогул.

Бо з'яўленне на сцэне вельмі жыццёвым і, адначасова, па-сатырычнаму кідкіх персанажай нахштальт Караўкіна (З. Стома) або Дажывалава (У. Кудрэвіч) робіць уражанне такое, нібы яны «прарываліся» праз нейкую заслонку тэатральнай умоўнасці, пераадольвалі пастановачны «парог», каб потым закіць рэальным сцэнічным жыццём. Прычым артысты дасягаюць мэты з дапамогай кантрастных фарбаў.

Так, скажам, герой У. Кудрэвіча па волі рэжысёра страціў голас і руку. Ён выдае сябе за генерала. Яму, мабыць, сорамна прызнавацца, што яго пагналі са службы за п'янства, ды неўміручы і ён марыць застацца. І як пакацёрску пераканаўча выконваецца У. Кудрэвічам эпізод, калі яго Дажывалаў скідае маскіроўку — паліць убок знітая з рукі палычатка, празаецца і голас, спіскаюцца ад бяспільнай злосці кулак...

Ваяўнічы — гэты Дажывалаў, «сваё» вырываць навучыўся!.. Партрэт востры, выкрыццё натуральнае.

А колькі яскравых інтанацый і выразных нюансаў у паводзінах Аўдоціі Застрамілавай (актрыса М. Зінкевіч)! Пакліпніца, яна літаральна можа «ўзляць за горла», хай сабе ты і прафесар, хай цябе і шануюць у рэчымым свеце. Яна і прынюхаецца, яна і пераходзіць у нахабны наступ. Каларытная фігура!.. І тут жа ювельніца адшліфаваны сцэнічны партрэт Васіля Торгалы, якога іграе П. Кармунін. Непасрэднасць паводзін і ў пластычным малюнку, і ў інтанацыях справядліва выклікаюць актыўную рэакцыю ў зале на «хітрыкі» Васіля Торгалы і М. Яроменка некалькіх персанажы, асабліва не па розуму чыноўнага, з кар'ерыстычнымі схільнасцямі, па-свойму асцярожнага, але і ўпартага, з тых, што дзейнічаюць «ліхай сапай». І тут акцёр уважыў і знайшоў апраўданне кожнаму жэсту, кожнаму руху.

Шна Уладзіміраўна Мякішава (А. Рышковіч) прыйшла да Дабрыняна высветліць «наконт лімітаў» на неўміручасці і прыхіпіла прывітальны адрас, спадзеючыся аблегчыць гэтым размову з вучоным. Стала ў позу і загаварыла традыцыйнымі «урачыстымі» словамі, а потым схамянулася, адчуўшы ўласны фальш, і сказала проста, кранаюча. Перад намі сіціп-

ляя з прыгожым сэрцам жанчына. Яна ўпершыню ўбачыла жывога, слаўтага прафесара. «Родныя, ды цябе ж на руках насіць трэба за твоей навуковы подзвіг», — гавораць яе вільготныя ад слёз вочы. І цалуе яна Дабрыня некалькі асабліва, па-мацярынску.

Кажуць, што не месца ўпрыгожвае чалавек, а наадварот, чалавек упрыгожвае месца. Сідаровіч, ударнік камуністычнай працы, — з такіх людзей. Артыст А. Луцэвіч стварае пераканаўчы вобраз сіціплага, сумленнага чалавек. Яго герой заслужыў неўміручасць, але яму няёмка перад сям'ёй, сябрамі, таварышамі на працы. Сідаровіч адмаўляецца ад вечнага жыцця, адмаўляецца не па слабасці характара, а з лепшых яго праўдлівых. На сцэне — характар, а не схема, асоба, а не яе абрысы.

Адзіна са шматлікіх у гэтым творы парадоксаў — вобраз Алены Максімаўны Лапаты, якую дзеля пэўнай далікатнасці называюць «Лапато». Антрыса Г. Макарава добра адчула некаторую дзіўную асаблівасць персанажы. Калгасніца просіць, каб неўміручы зрабілі яе... карову. На першых паказах спектакля Г. Макарава іншы раз у гэтай просьбе вышляла і скепсіс старога жанчыны адносна чалавечай неўміручасці. Не вельмі падкрэслена, але вышляла. А іншы раз, наадварот, іграла зусім трывалую перакананасць Лапаты ў тым, што менавіта карове, якая дае так многа малака, трэба жыць без сконы на карысць людзям... Мабыць, з цягам часу рэжысёр і актрыса выбяруць адну з гэтых трактовак, як найбольш адпаведную задуме спектакля.

Тады, калі геранія Г. Макаравай пачынае адстойваць правы каровы на неўміручасць, яна (у адпаведнасці з п'есай) пачынае гаварыць на ўзроўні вучонага: «Я думаю, калі пацуна можна, чалавек можна (маецца на ўвазе — зрабіць неўміручы), дык і карову можна... Яна ж пасярэдзіне, паміж імі...» Хітравата і па-сялянску кемліва вымаўляе гэта Г. Макарава. І тое, што Лапата называе прыёмную вучонага «прадзіўнікам» адразу ззяе дыямантам вострага гумару гэтай жанчыны.

У парадаксальным закліку «Няхай жыве смерць!» чытаецца прысуд усяму антычалавечаму, абыякаўскаму, эгаістычнаму. І смехам, які гучыць у зале, тэатр разам з драматургам дэманструе маральную перамогу сапраўдных ідэйна-духоўных каштоўнасцей у нашым сёння і ў будучым.

Гаворачы аб спектаклі, мы рабілі заўвагі на рэжысуры В. Раеўскага. За перагрузку інтэрмедыймі, за расплыўчатыя акцынты ў выкананні ролей, за стылістычную стракатасць. Тлумачацца такія выдаткі, мабыць, тым, што пасля спектакляў «Працяг» і «Вясёлы тракт», дзе жанравыя асаблівасці п'есы вымагалі бытавой адпаведнасці сцэны жыццю, «Брама...» перанесла калектыву ў новую стыхію — сатырычную. Многае і тут зроблена, купалаўцамі па вялікаму творчаму рахунку, але гэта не дае падстаў для застакнення і кананічнай цяжарнага рэжысёрскай партытуры. Як і заўсёды, рэакцыя залы і ацэнка грамадскасцю зробленага тэатрам уносяць у пастановку пэўныя карэктывы.

Іван ЧАРКАС.

На здымку: заслужаны артыст БССР П. Дубашынскі, артыст А. Памазан і народны артыст БССР С. Бірыла ў ролях Барыса Пятровіча Дабрыня, Аляксандра Вараксы і Паўла Бабровіча. Фота Ул. Крука.

СЕЗОН ПРЭМ'ЕР І ФЕСТИВАЛЯЎ

Новы тэатральны сезон пачаўся ў Мінску спектаклем «Палцунак Чаніты» Ю. Мілюціна ў Дзяржаўным тэатры музычнай камедыі БССР.

Цікавым і насычаным абяцае быць сёлетні сезон у беларускіх тэатрах, — сказаў у гутарцы з карэспандэнтам БЕЛТА галоўны рэдактар рэпертуарна-рэдакцыйнай калегіі Міністэрства культуры БССР А. Саннікаў. — Многія калектывы адкрываюць яго прэм'ерамі. Упершыню мінчане ўбачылі на сцэне Рускага драматычнага тэатра БССР імя М. Горкага неўміручую трагедыю Шэкспіра «Макбет». Музычнай драмай М. Мусаргскага «Барыс Годуноў» пачынае сезон Акадэмічны Вялікі тэатр оперы і балета БССР. Аматараў харэаграфіі гэты калектыв парадзе неўзабаве яшчэ адной прэм'ерай — пастаноўкай балета беларускага кампазітара Я. Глебава «Ціль Уленшпігель».

Як і ў мінулыя гады асаблівай любоўю большасці калектываў будучы карыстацца пастаноўкай аб нашай сучаснасці. У Рускім драматычным тэатры БССР імя М. Горкага пойдзе новая п'еса М. Матукоўскага «Апошняя інстанцыя», купалаўцы рыхтуюць прэм'еру «Злыдня» А. Петрушэвіча.

На афішах сезона значнае месца зоймуць творы ваенна-патрыятычнай, гераічнай тэматыкі. Побач са спектаклямі «А зоры тут ціхія...» Б. Васілева, «Трыбунал» А. Макаёнка,

«Брэсцкая крэпасць» К. Губарэвіча, «Экзамен на восень» І. Шамякіна, якія палюбіліся ўжо глядачам, у тэатрах будучы ажыццэўлены новыя пастаноўкі, што раскрываюць веліч подзвігу савецкага народа ў мінулай вайне. Да канца года прэм'еру п'есы пісьменніка Васіля Быкава «Калі хочацца жыць» паказае тэатр імя Я. Купалы. У бліжэйшы час пачынаюць рэпетыцыі «Маладой гвардыі» А. Фадзеева артысты Рэспубліканскага тэатра юнага глядача. Ва Усесаюзным фестывалі, прысвечаным 30-годдзю Перамогі савецкага народа ў Вялікай Айчыннай вайне, будучы удзельнічаць таксама Магілёўскі абласны тэатр драмы і камедыі, Гомельскі абласны драматычны тэатр, тэатр імя Я. Коласа і іншыя калектывы.

І яшчэ да двух фестываляў рыхтуюцца нашы тэатры — драматургіі брацкіх народаў СССР і драматургіі ГДР. Купалаўцы рэпетыруюць п'есу рускага драматурга М. Рошчына «Стары Новы год», у тэатры імя М. Горкага прынята да пастаноўкі п'еса азербайджанскага пісьменніка Р. Ібрагімбекава «Падобны да льва», у тэатры юнага глядача завяршаецца работа над арыгінальнай казкай А. Нагуцывілі «Чынч-ракевала». Да сярэдзіны сезона ў актыўным рэпертуары тэатраў зноў з'явіцца творы Ф. Шылера, Б. Брэхта, а таксама сучасных драматургаў ГДР.

БЕЛТА.

НОВЫЯ НАЗВЫ НА АФІШАХ

Дзяржаўны рускі драматычны тэатр БССР імя М. Горкага пазнаёміў глядачоў з новым спектаклем — трагедыяй «Макбет» В. Шэкспіра. Раней на гэтай сцэне іграліся такія п'есы вялікага англійскага драматурга, як «Дваццацятая ноч», «Атэла» (з народным артыстам БССР А. Кіставым у галоўнай ролі), «Кароль Лір» і «Антоній і Клеопатра». Рэжысёрамі іх выступалі заслужаны дзеяч мастацтваў Літоўскай ССР С. Уладычанскі, народныя артысты БССР В. Га-

лаўчынер і В. Фёдараў, народная артыстка РСФСР В. Рэдліх.

«Макбет» ідзе ў рэжысуры Б. Луцэні. Мастацкае афармленне — Ю. Тура.

На здымку (справа налева) — народная артыстка СССР А. Клімава (ледзі Макбет), народны артыст БССР Р. Янноўскі (Макбет) і заслужаны артыст БССР Ю. Сідараў (Банка).

Фота Ул. КРУКА.

СЛЕД НЕЎМІРУЧАЙ ПАЭЗІІ КІНО

ДА 80-ГОДДЗЯ З ДНЯ НАРАДЖЭННЯ А. П. ДАЎЖЭНКІ

ле, у цэнтры якога знаходзіцца мастак, чалавек.

Так працягваецца Даўжэнка ў мастацкім кіно Украіны. З дакументальных стужак я хачу бы вылучыць асабліва адну — кінаэсэ Віктара Старажэнікі «Даўжэнкава зямля». На Украінскай кінастудыі дакументальных фільмаў мне казалі, што адна з задум у гэтай карціне засталася неажаццёўленай. Была такая ідэя — зняць з вельмі нізкага ракурсу парог даўжэнкаўскай хаты, а пасля падняць камеру верты-

Картка Савецкага Саюза ўпрыгожвала пакой Аляксандра Пятровіча, быццам «палатно геніяльнага мастака», як гаварыў ён сам. Пацупце неад'емнасці з лёсам усяго савецкага народа было для яго натуральным і арганічным. Ці трэба здзіўляцца, што сярод яго вучняў, паслядоўнікаў мы бачым людзей, якія належачы да розных нацыянальных культур. Блізкая і

лыў на беларускае кіно яшчэ тады, калі кінематограф быў нямы. Аўтар «Звянігары», «Арсенала», «Зямлі» сваймі дасягненнямі ў мастацтве ўнёс сваю долю ў стварэнне аднаго з лепшых фільмаў беларускага нямога кіно. Размова ідзе пра карціну сцэнарыста А. Вольнага і рэжысёра, тады яшчэ дэбютанта, У. Корш-Сабліна «У агні народжаная». Цяпер гэты фільм прадстаўнікі малодшых пакаленняў ведаюць часцей за ўсё па апісаннях у літаратуры, але нават і яны даюць яркае ўяўленне аб пазыцыі, мудрасці і глыбокай народнасці гэтай кінастужкі. Можна праводзіць апраўданы паралель паміж метафарычнасцю «У агні народжаная» і «Звянігарой» і асабліва «Арсеналам». Безумоўна, У. Корш-Саблін не мог не ўлічваць і заваёвы Сяргея Эйзенштэйна, але ў паэтыцы карціна яго ўсё ж бліжэй да даўжэнкаўскага мастацкага свету.

На беларускую мову, як і мовы іншых народаў СССР, перакладалася ў гады Вялікай Айчыннай вайны выдатная даўжэнкаўская публіцыстыка. Салдаты і партызаны-беларусы маглі прачытаць на роднай мове яго творы, якія клікалі на подзвіг. Брацкія і апаўчаныя і партызанскія край разам са зброяй, боепрыпасамі і медыкаментамі.

Шмат год пасля вайны Даўжэнка выкладаў ва Усесаюзным Дзяржаўным Інстытуце кінематографіі. Будучы рэжысёраў і сцэнарыстаў ён выходзіў з любоўю, захваленнем, шчодро аддаючы вучням багацце душы. Яго творчая манера была інтэрнацыянальнай. Сярод вучняў мы можам назваць і пасланца Беларусі — В. Турава.

Ўзбекскі кінарэжысёр Хаджы Ахмар, які вучыўся ў Даўжэнка, успамінае прыём-

ныя экзамены. Выклікалі Турава. Што спытаецца Даўжэнка? А Даўжэнка пачаў весці з ім гутарку пра рыбалку, спорт, ды так захапіў абітурьента, што той перастаў хвалявацца, лёгна і натуральна выканаў на высогі ацэнку патрэбны эцюд. Цяпер В. Тураў, які на «Беларусьфільме» паставіў карціны «Праз могілкі», «Я родам з дзяцінства», «Вайна пад стрэхамі», «Сны ідуць у бой», з годнасцю прадстаўляе беларускі кінематограф на ўсесаюзнай і сусветнай арэне.

Не забываў пра брацкую беларускую кінематографію Даўжэнка і ў канцы жыцця. Будучы цяжка хворым, ён знайшоў у сабе сілы, каб наведаць заключны вечар Дзеяды беларускага кіно ў Маскве.

Беларускі кінематограф свята выконвае завет Даўжэнка і шанавачы памяць герояў Вялікай Айчыннай вайны, беражліва даносіць да маладога глядача слаўныя старонкі народнага подзвігу. Па колькасці фільмаў, прысвечаных народнай вайне, беларускі кінематограф займае ў краіне першае месца. І не здзіўляе, што Міністэрства абороны СССР сумесна з Саюзам кінематографістаў СССР, улічваючы значэнне творчасці Даўжэнка і яго ўклад у ваенна-патрыятычнае выхаванне савецкіх людзей, устанавіла спецыяльную прэмію за лепшыя фільмы на ваенную тэму. Так з'явілася новая ўзнагарода — медаль імя Даўжэнка.

Даўжэнка як мастак нарадзіўся на стыку не толькі двух відаў мастацтва, але і на стыку нацыянальных культур. Як кожны вялікі мастак, ён належыць усяму чалавецтву. Кнігі Аляксандра Пятровіча прыйшлі да межнага чытача: японцы, амерыканцы і балгары могуць чытаць яго на сваёй роднай мове. Фільмы Даўжэнка абыйшлі ўсё свет, аўтара «Зямлі» ведае ўся Зямля.

Мікалай СОТНІКАЎ.

Ніколі я не забуду дзень 3 красавіка 1968 года, калі ўпершыню пераступіў парог дома А. Даўжэнка на Кутузаўскім праспекце ў Маскве. Пашчаслівілася мне пабыць і ў Кіеве — на кінастудыі імя А. Даўжэнка, наведаць яго радзіму — Сосніцу Чарнігаўскай вобласці, пасядзецца ля даўжэнкаўскай хаты, што ўспета ім у «Зачараванай Дзясьне».

...Змужнеў украінскі кінематограф за апошнія гады. Шэдэўры не нараджаюцца на пустым месцы. Пра гэта неаднойчы гаварыў Аляксандр Пятровіч. Каторы ўжо раз я гляджу «Камісары» рэжысёра М. Машчанкі і бачу ў гэтым востра палітычным і дынамічным фільме папярэдніка — «Арсенал», які быў для Даўжэнка своеасаблівым экзаменам на палітычную сталасць. Гляджу «Белую птушку з чорнай адзнакай» Ільенкі і ўспамінаю дакументальны фільм Аляксандра Пятровіча аб уз'яднанні Украіны «Вызваленне», яго выступленне на мітынг у гуцульскім сяле.

Свет стваральніка мастацкіх каштоўнасцей здаўна трывожны і хваляваў Даўжэнка. Ён не рабіў твораў аб справе мастацтва, але яго «Мічурын» — гэта не проста натураліст, кабінетны даследчык, а вучоны, грамадскі дзеяч і мастак у адной асобе. Для нас не маюць цаны яго эстэтычныя ўроні. З вялікай цікавасцю я глядзеў фільм Мікалая Машчанкі «Іду да цябе» пра Лесю Украінку, фільм камерны, фільм-маналог, але Машчанка пераканаўча даказаў, што кадр не абмежаваны рамкамі, што плоскасць кадра толькі верхняя частка поляма, якая дазваляе ўявіць, угадаць і адчуць атмасферу напалу страці і барацьбы, калі жыццё грамадства — не толькі просты фон, а напружанае по-

А. Даўжэнка з бацькам. Здымак 1941 года.

нальна ўверх нанолькі можна, панулы не стане зямля Зямлэй. Ідэя не ажыццявілася — балліся за лёс мемарыяльнай хаты — раптам разбурыў яе дах верталётны вент. Ад парога звычайнай хаты, «хатанькі», як пісаў Даўжэнка, што стаіць на ўскраіне невялікага гарадка, вялікі талент і вялікі час узялі савецкага мастака на такую вышыню, з якой гэты творца і мысліцель, што адным з першых марыў аб фільме, прысвечаным адкрыццю Сусвету, убачыў Зямлю старажытную і цудоўную.

Але ж было б няправільным думаць, што даўжэнкаўскія традыцыі жывыя толькі на ўкраінскай глебе. Есць у Даўжэнка выдатны артыкул «Думы ля карты Радзімы».

дарагая для Даўжэнка была і Беларусь з самых ранніх гадоў. Нарадзіўся ж ён у Сосніцах на Чарнігаўшчыне, зусім недалёка ад Гомельшчыны. Чарнігаўшчына мяжуе з Расіяй і Беларуссю. І гэта вельмі сімвалічна. З маленства бачыў Сашко беларусаў, якія прыходзілі на ўкраінскія кірмашы, ён палюбіў іх напеўную мову...

У 1926 годзе ў Харкаве ён пазнаёміўся з Янкам Купалам і Якубам Коласам. Гэтая сустрэча пакінула незабыўнае ўражанне. Есць усе падставы лічыць, што творчая манера Даўжэнка, яго знаходкі, паэтыка зрабілі ўп-

МАСТАЦТВА, ЯКОЕ ЗМАГАЕЦЦА

Прагрэсіўнае мастацтва Захаду вось ужо некалькі стагоддзяў развіваецца ў вострай барацьбе з рознымі антырэалістычнымі цяжэннямі, у барацьбе з новамоднымі ізмамі. У гэтай барацьбе яно становіцца яшчэ больш моцным, бо служыць працоўным масам, ідэям міру і прагрэсу.

Мы пераканваемся ў гэтым яшчэ раз, калі знаёмімся ў Дзяржаўным мастацкім музеі БССР з выстаўкай «Прагрэсіўнае мастацтва заходніх мастакоў XX стагоддзя» (з фондаў Дзяржаўнага музея выяўленчага мастацтва імя Пушкіна). Сюзор'е вядомых імён: Р. Гутуза і Р. Кент, Ф. Мазерэль і Ф. Лежэ, А. Рэфрэж'е і Г. Грундзіг і інш. Многія з іх прадстаўлены малавядомымі творами, што яшчэ больш прыцягвае ўвагу.

На выстаўцы—мастакі з рознай манерай пісьма. Мы бачым творы, якія ў корані адрозніваюцца не толькі тэматыкай, але і нацыянальнай своеасаблівасцю. І ў кожным творы адчуваеш час, яго яскравыя вобразы.

Мы заўсёды радуемся сустрачы з творами вядомага бельгійскага мастака Ф. Мазерэля, з яго работамі, якія расказваюць аб трагічным, але мужным шахцёрскім жыцці. Мастак — аўтар графічных серый сацыяльна-філасофскага зместу. Але яму блізкі і станковы жывапіс. У гэтым пераканваемся, калі бачым на вы-

стаўцы яго «Красную плошчу», выкананую пасля паездкі па нашай краіне ў 30-я гады.

Ноч. На фоне крамлёўскай сцяны — маўзалея У. І. Леніна. Неспакойныя воблакі, Мастак нездарма ў той час, поўны пераднавальнічных выпрабаванняў, звяртае сваю думку і пачуццё да нашай краіны, сталіцы, маўзалея, бачачы ў іх абаронцу ад карычневай чумы.

Супастаўляючы творы розных мастакоў, бачым, як кожны з іх актыўна пранікае ў розныя сферы навакольнага жыцця, знаходзячы ў іх нешта асаблівае, на што трэба сканцэнтраваць увагу.

Герою карціны Р. Гутуза (Італія) «Рока з патэфонам» цесна і самотна ў гэтым свеце. Яго постаць быццам сціснута аграмадзі дамоў, яны насоўваюцца на яго. Адсюль, з гэтага свету, няма выхаду ні самому чалавеку, ні яго імкненням. Ён адзінока.

Крыху іншага характару карціна чылійскага мастака Я. Бальтэрсмана «Жабрачка». Жанчына з дзецьмі на вуліцы вялікага горада. Агрубелыя рукі і ногі, перакрыўлены твар кантрастуюць з прамымі вуліцамі, шматпавярховымі светлымі будынкамі. Нездарма зеленавата-карычневыя фігуры змешчаны ў цяню. Яны быццам лішнія ў гэтым вялікім прыгожым горадзе.

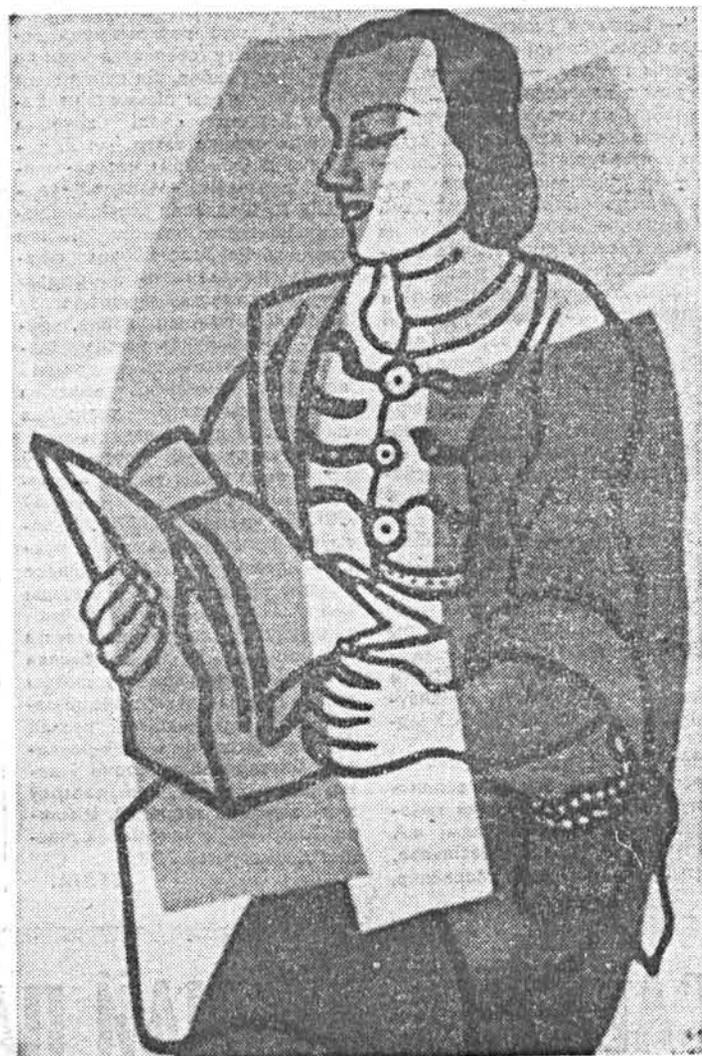
«Шахцёры» Р. Самбіля

(Францыя) — людзі мужныя, непахісныя, упэўненыя ў сваёй сіле. Перавага карычнева-охрыстых таноў надаюць карціне адчуванне напружанасці, драматызму.

Цікавая работа А. Рэфрэж'е (ЗША) «Юныя музыканты», дзе мастак падкрэслівае кранальнае адзінства юных музыкантаў—белага і негра. Па характару работа нагадвае пастэль, настолькі лёгкія і тонкія фарбы. Крыху п'явучая каляровая гама (спалучэнне ружовага, блакітнага, охрыстага) поўнаасю адпавядае зместу твора, надае яму мяккасць, лірызм.

Прагрэсіўныя мастакі Захаду звяртаюцца да вобраза чалавека, які жыве з імі ў адным свеце, дзеліць з імі не толькі радасці, але і нягоды, падтрымлівае іх погляды. І кожны раз, калі мы разглядаем той або іншы партрэт, мы бачым і пазіцыю мастака, і пошукі найбольш яскравых сродкаў выражэння.

Героі твораў французца Ф. Лежэ — гэта людзі, якія жывуць у век машын, рыштаванняў... Мастак ніколі не аддзяляе мастацтва ад жыцця. «Трэба, — гаварыў ён, — каб колер урываўся ў жыццё людзей. Колер прыносіць радасць. Я люблю яркія фарбы, бурныя кантрасты. Няхай яны гараць на сцяне». Усё гэта ў пэўнай меры знаходзіць сваё выражэнне ў «Партрэце Надзі

Фернан ЛЕЖЭ. Партрэт Надзі Лежэ.

Рэната ГУТУЗА... Ватракі Калабрыі.

Артуро ГАРСІА ВУСТАС. Зямля Гватэмалы.

Лежэ». Рознакаляровыя геаметрычныя плоскасці, якія ўмоўна гавораць пра наш індустрыяльны час, не перашкаджаюць убачыць аблічча гераіні, паказанай контурнымі лініямі.

Д. Рывера (Мексіка) — адзін з яркіх прадстаўнікоў мексіканскага манументальнага жывапісу, мастацтва вялікіх аб'ёмнасцей. На выстаўцы мы бачым «Партрэт С. І. Макара-Баткінай», у якім мастак убачыў і перадаў чалавечы характар і тонкую знешнюю прыгажосць. Тонкія лініі фігуры жанчыны, якая сядзіць, тонкая светаценевая мадэліроўка, пабудаваная на гармоніі блакітных, ружовых, жаўтаватых таноў, дазваляюць убачыць вобраз вельмі пэўны.

Наш сучаснік К. Баба (Румынія) — мастак з яркім талентам, усхваляванасцю. «Партрэт маладой жанчыны» раскрывае неспакойны, самабытны характар гераіні.

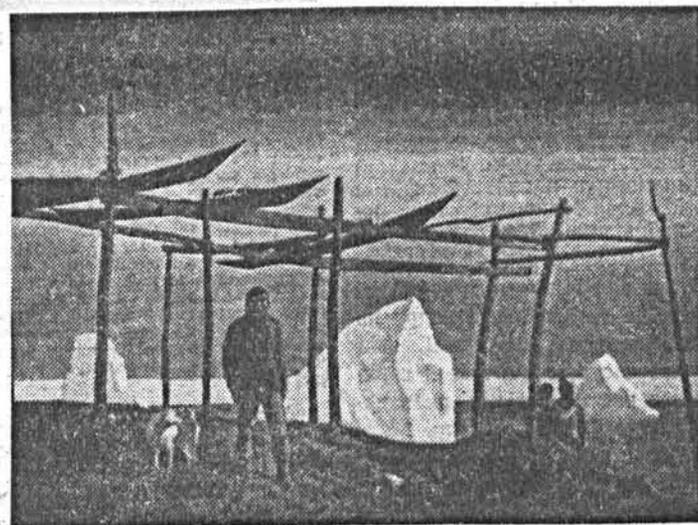
Нямала на выстаўцы пейзажаў, поўных розных настрояў, якія перадаюць асаблівае, непаўторнае ў прыродзе. Такія «У глыбіні бухты Фіністэр» Ф. Лонге (Францыя), «Дрэз-

дэн» Б. Крэмара (ГДР), некалькі пейзажаў Р. Кента (ЗША), якія вызначаюцца шырынёй абагульнення, падкрэсліваюць веліч паўночнай прыроды.

Невялікі раздзел выстаўкі займае графіка. Тут перш за ўсё трэба адзначыць работу Артуро Гарсія Вустаса «Зямля Гватэмалы» з выдатнай серыі «Сведчанне аб Гватэмале», якой, як і ўсёй серыі, уласцівы вялікая страснасць і драматызм. З вялікай псіхалагічнай глыбінёй мастак паказвае трагедыю гватэмальскага селяніна, які трымае ў руках жменьку зямлі, на якой працуе, але не валодае ёю.

З іншых графічных работ можна назваць «Лес» Р. Жэраняна (Францыя), «Воданіпорная вежа ў Мендэне» П. Э. Лу (ЗША), літаграфію «Гандляркі» А. Ігнасіа (Мексіка) і інш. У кожнай з іх не толькі пошук чыста фармальнага прыёму, але і асобныя адносіны мастака да убачанага, імкненне перадаць незвычайную прыгажосць прыроды або асабліва характэрнае ў абліччы людзей, у іх працы, справах.

Р. БАДЗІН.

Рокуэл КЕНТ. Кайкі.

ТАБЕ,
ПЯЦІ ГОДКА!

ВЯЛІКАЯ НАФТА ПАЛЕССЯ

Даўно ўжо я марыў убачыць новае Палессе, і вось сёлета мая мара збылася. Я вярнуўся з падарожжа па Светлагорскім, Рэчыцкім і Мазырскім раёнах.

Самая адметная рыса краявідаў сучаснага Палесся — нафтапрамыслы. Яшчэ здалёк, калі едзеш, скажам, на Светлагорск ці Мазыр, бачыш нафтавыя вышкі. Яны нечакана вырастаюць на гарызонце, як казачныя вартавыя. Дабіраешся да такой вышкі, як да гары: яна, здаецца, ужо блізка, вось-вось дойдзеш да яе. Але мінаеш адзін пералесан, другі, а вышка быццам і не наблізілася. Многія вышкі знаходзяцца ў такіх цяжка даступных месцах, што часам да іх буравікі дабіраюцца на верталётах.

Бачыў я там і вагончыкі, у якіх жывуць буравікі, назіраў, як гэтыя дружныя хлопцы працуюць, адпачываюць, як робяць сваю адказную справу, не зважаючы на ​​непагадзь, здзіўляючы сваёй настойлівасцю.

З цінаваасцю я назіраў, як мерна-рытмічна працуюць нафтазаборныя насосы, пампуюць нафту, якая ўліваецца ў нафтаправод «Дружба».

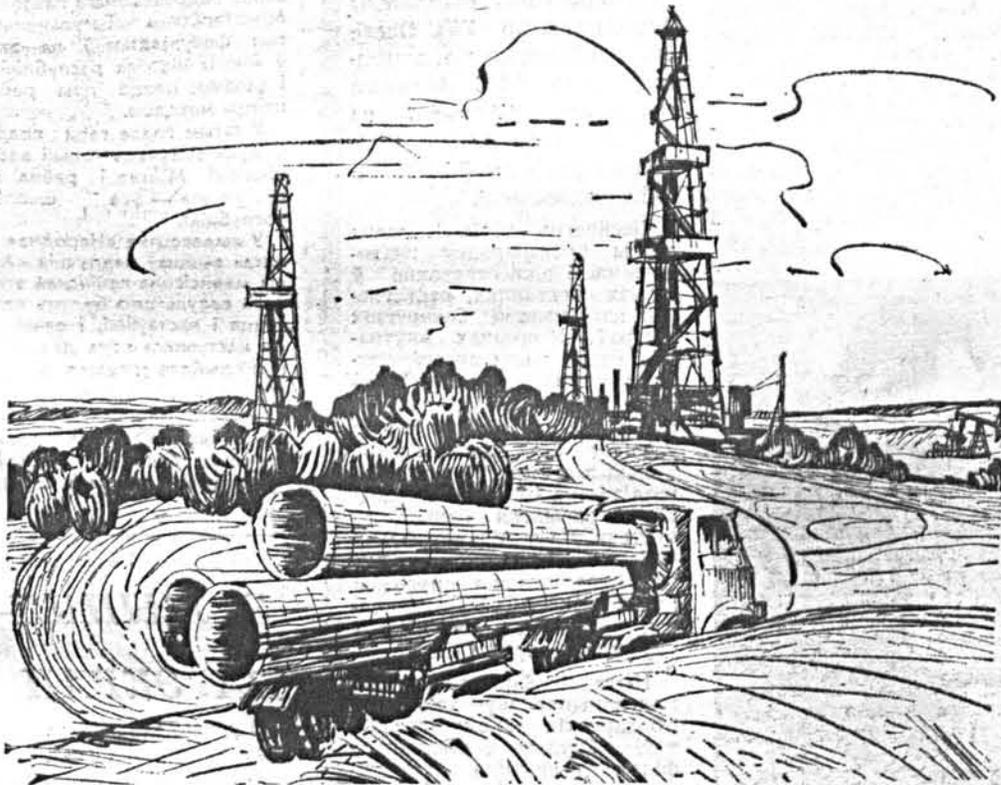
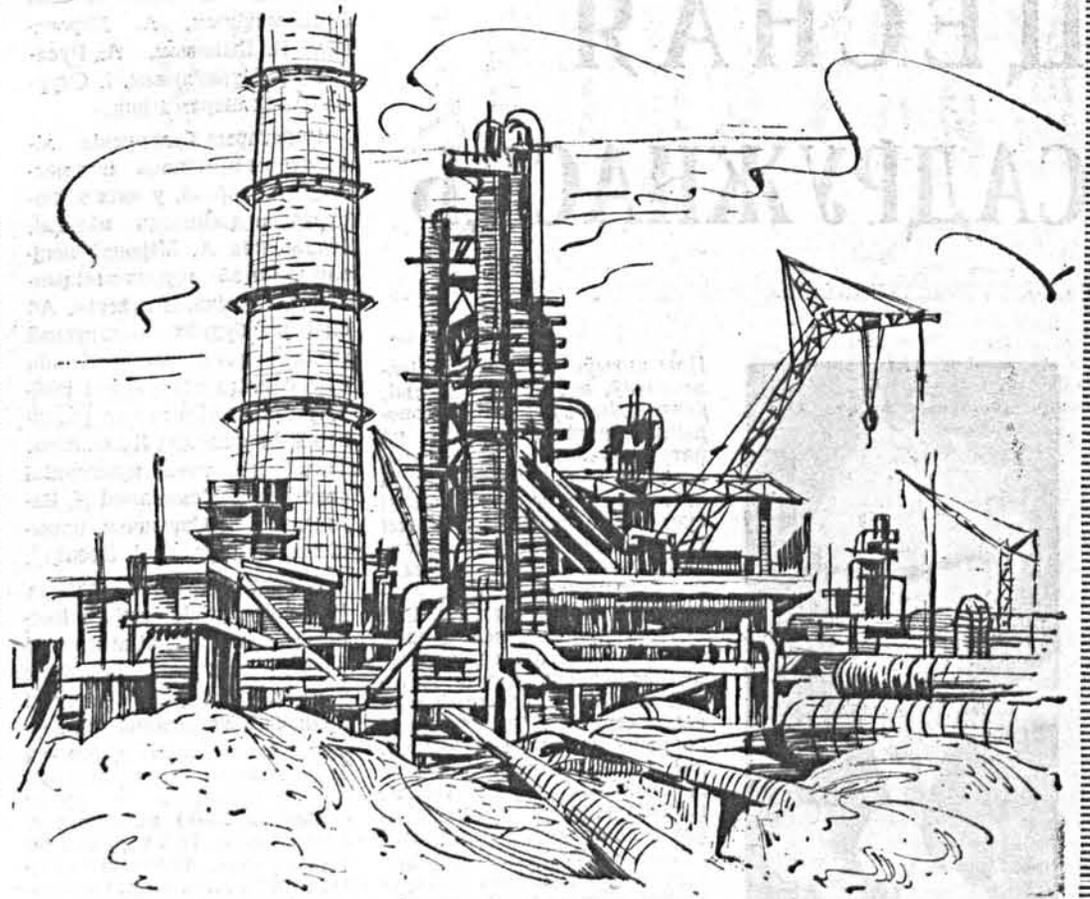
Сёння палескі пейзаж выглядае казачна і фантастычна. Здаецца, што вось-вось з-за вагончыка выйдзе фея-захавальніца чорнага золата...

Вялікае уражанне пакінула будаўнічая пляцоўка Мазырскага нафтаперапрацоўчага завода. Нават першая чарга яго раскінула ся на некалькі дзесяткаў гектараў. На ўсёй пляцоўцы кіпіць напружаная праца.

Поўны уражанняў, вяртаўся я з паездкі па палескаму краю. І здаецца, заглянуў у яго будучае.

З паездкі па Палессю я прывёз замалёўкі, малюнкi, накіды. Некалькі з іх прапаную сёння чытачам «ЛіМа».

Іван ПРАТАСЕНЯ,
мастак.

Будуецца Мазырскі нафтаперапрацоўчы...

Рэчыцкія краявіды.

На буравой у Светлагорскім раёне.

Юліян ТУВІМ

Сёння споўнілася б 80 гадоў шырока вядомаму польскаму паэту Юліяну Тувіму (1894—1953), прызнанаму майстру верша, тонкаму ювеліру мастацкага слова. Плячотная і тэмпераментная, то ціхая, то наступальна-бунтоўная паэзія Тувіма ўвабрала ў сябе ўсю складанасць грамадскіх адносін перадаваанай Польшчы, несучы чытачам веру ў яе абнаўленне. А пасля, як здзяйсненне гэтай веры, светлая лірыка Тувіма вітала сацыяльна пераўтварэнні на яго радзіме.

Прапануем увазе чытача вершы Юліяна Тувіма ў перакладзе Уладзіміра Мархеля.

ПАЛІТЫЧНЫЯ Я М Б Ы

Сказаў прыяцель мне пануры,
Што я палітык дрэнны надта,
Што я алхімік па натуре,
Вару ў рэторцы слоў экстракты,
Гатую лекі і бальзамы,
Присяжны майстра спраў
містычных,
Інтуітыўных, неспазнаных
І шмат якіх апалітычных.

Прызнацца, чараў меў даволі
І ў тым не ведаў, мусіць, страты,

Лячыў я роспач, сум спатольваў
Напіткам слоў сваіх экстрактных.
Ці проста так я, для рамансу,
Для музы кніжна чараўнічай,
Для паэтычных з'явішч, трансэў
Самотны быў, апалітычны.

Ды вось, чаруючы аднойчы
У той аптэцы слоў уласных,
Я праз фіранкі цёмнай ноччу,
Натхнёны словам, згледзеў ясна
Світанак светлы («спеты»...
«мэты»...)

І верш усплыў ужо лірычны...
Ды гэта быў пажар Сусвету,
Пажар напраўду палітычны.

Агнём шугала пашча пекла
І час выветліваўся хутка,
Тады да чорта ў прочкі збегла
Мая фантазія-банкрутка.
Падзеі трэслі — я падскочыў
І з колбы вылез алхімічнай, —
Святлом абліты, жмурыў вочы
Паэт надзвычай палітычны.

Мяне нібыта ніць ў іголку
Палітыка ўцягнула проста
І да жыцця прышыла з толкам,
Бо ў ёй адзінства сілы, росту,
Бо ў ёй пульсуюць перамены,
Што нібы токам электрычным
У наша б'юць заўжды сумленне
На самай справе паэтычна.

Бо толькі з ёю мог адзначыць
Звычайнасць часу, сэнс
стагоддзяў:
Жыццё маёй эпохі-маці,
Што зноў і зноў паэта родзіць...

КРАСАВІЦКАЯ БЯРОЗКА

Не, не лісце яшчэ гэта,
І не лісцікі шчэ нават —

Аблачынка з небасветаў
Залаціста-зялянцавых.

Калі неба ёсць лясное,
Стуль яна сплыла шчасліва
І ў садку па-над зямлёю
Затрымалася, як дзіва.

І няўжо ёй, аблачыныцы,
Стаць бярозаю на ветры,
У густацені зеляніцы —
Не магу ніяк паверыць.

Т Р А В А

Трава, трава да калені
Схвала б мяне з галавою,
Каб на ўсё я забыўся
У абдымках з табою.

Каб я ўзеляніўся,
Стравеў да збавення
І словам не адлучаўся
Ад твайго абнаўлення.

Каб цябе і сябе
Зваў аднолькавым імем:
Ці абодвух — травою,
Ці абодвух — тувімам.

ЦЕСНАЯ САДРУЖНАСЦЬ

Аляксандр Міронаў выступае на злёце выдатнікаў Міністэрства ўнутраных спраў БССР.

Пры актыўным удзеле пісьменнікаў, ветэранаў партыі, супрацоўнікаў музеяў праводзіцца вялікая работа па патрыятычнаму выхаванню асабістага складу. Надоўга застануцца ў нашай памяці сустрэчы з ветэранам партыі І. Рабцавым, героямі Савецкага Саюза Г. Ксяндзовым, А. Перамётам, В. Міхайлашавым і іншымі: экскурсіі ў мемарыяльны музей баявой савецка-польскай садружнасці, Дзяржаўны музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, сустрэчы з удзельнікамі абароны Брэсцкай крэпасці, дні адчыненых дзвярэй у Дзяржаўным музеі БССР, калі больш 700 супрацоўнікаў з 23 органаў і падраздзяленняў унутраных спраў Мінскага аблвыканкома правялі 16 аглядавых і тэматычных экскурсій па экспазіцыях аддзелаў гэтага музея.

Акрамя арганізацыі экскурсій, работнікі музеяў дапамагаюць афармляць пакоі і куткі баявой і працоўнай славы. Напрыклад, у абсталяваным шэфаў пакоі баявой

сустрэчы з пісьменнікамі І. Шамякіным, А. Міронавым, В. Быкавым, А. Русаком, Г. Бураўкіным, І. Скурко, А. Ставерам і інш.

Некаторыя беларускія лідары працуюць над мастацкімі творами, у якіх адлюстравана дзейнасць міліцыі. Пісьменнік А. Міронаў напісаў кнігу аб героях-міліцыянерах «Залічаны навікі». Аб слаўных буднях беларускай міліцыі расказвае зборнік «На баявым пасту», які выйшаў у свет сёлета пад рэдакцыяй Аляксандра Яўгенавіча. Гэтай жа тэме прысвяцілі свае творы пісьменнікі Э. Валасевіч і В. Спрычан, нарысісты Я. Круглоў, І. Эвентаў.

З году ў год пашыраецца ўдзел рэспубліканскіх і мясцовых газет, тэлебачання і радыё ў распрацоўцы тэмы ўмацавання правапарадку і прававога выхавання працоўных. У першым паўгоддзі 1974 года на гэтую тэму было апублікавана ў друку больш за 2300 матэрыялаў, арганізавана 783 радыё- і 86 тэлеперадач. Амаль усе газеты маюць пастаянныя рубрыкі: «Мая міліцыя», «Чалавек і закон», «Служба мужнасці», «Увага, падлетак», «Служба-02» і г. д. Штомесячна гучыць у эфіры рэспубліканскі радыёчасопіс «Заўжды на варце». Папулярнасцю ў слухачоў карыстаюцца часопісы Гомельскага абласнога радыё «Заўжды на пасту» і

наў і падраздзяленняў унутраных спраў. Беларускія мастакі аказалі практычную і метадычную дапамогу аддзелам унутраных спраў у Маладзечна, Светлагорску, Вілейцы, Гродна, Пінску і іншых гарадах рэспублікі. У гэтыя дні ідзе падрыхтоўка да рэспубліканскай выстаўкі «Разам з народам і для народа», на якой будуць экспанавана творы жывапісу, графікі і скульптуры, прысвечаныя дзейнасці органаў унутраных спраў.

Павышэнню маральна-этычнага і культурнага ўзроўню асабістага складу МУС у значнай ступені садзейнічае актыўная дзейнасць шэфаў з Саюза кампазітараў БССР. Беларускага з'яўляюцца аб'яднання, Беларускай дзяржаўнай філармоніі, клубных устаноў рэспублікі. Гэта пры іх актыўнай дапамозе быў праведзены рэспубліканскі фестываль калектываў мастацкай самадзейнасці органаў і падраздзяленняў МУС БССР, створаны добрыя калектывы, як, напрыклад, агітбрыгада Жлобінскага раённага аддзела ўнутраных спраў, самадзейны духавы аркестр УУС Віцебскага аблвыканкома, эстрадны аркестр УУС Мінскага гарвыканкома і іншыя. Зараз у Беларусі працуе 78 міліцэйскіх калектываў мастацкай самадзейнасці.

Дзейнасць міліцыі, тэмы аховы правапарадку знаходзяць сваё адлюстраванне ў многіх спектаклях, пастаўленых калектывамі беларускіх тэатраў. У органах унутраных спраў часта арганізуюцца сустрэчы з артыстамі, масавыя культпаходы ў тэатры, абмеркаванні спектакляў з удзелам майстроў сцэны. Толькі з артыстамі акадэмічнага тэатра Імя Янкі Купалы сёлета адбылося больш 20 сустрэч. Па выніках шэфскай работы за 1973 год калектыву тэатра ўручаны пераходны кубак МУС БССР і Ганаровая грамата Міністэрства ўнутраных спраў СССР.

Пытанні ўмацавання грамадскага парадку хваляюць і беларускіх кінематаграфістаў. Студыя «Беларусь-фільм» выпусціла дакументальныя стужкі: «Парадак ёсць парадак», «Супрацоўнік крымінальнага вышуку», «Секунда», «Грамадскае на варце парадку» і інш. Пачата работа па стварэнню поўнаметражнага мастацкага фільма, прысвечанага міліцыі. Нядаўна на студыі адбылася цікавая сустрэча работнікаў МУС БССР з творчымі работнікамі Дзяржаўнага камітэта па кінематаграфіі, на якой ішла гаворка, як сродкам кінамастацтва паўней і глыбей паказаць дзейнасць органаў унутраных спраў.

Многія вядомыя пісьменнікі, артысты, мастакі, кампазітары з'яўляюцца сапраўдымі сябрамі супрацоўнікаў міліцыі. Гэта і народны мастак СССР З. Азгур, і народны артыст СССР Я. Палосін, і народная артыстка БССР З. Брарская, пісьменнік А. Міронаў, кампазітар Ю. Семіянка і іншыя. Мы спадзяемся, што гэтых шчырых сяброў у нас будзе больш.

Усесаюзны агляд культурна-шэфскай работы, які праходзіць зараз, з'явіцца новым крокам ва ўмацаванні творчых сувязей міліцыі з дзеячамі навукі, культуры і мастацтва Беларусі.

І. ДУБАВЕЦ,
начальнік аддзела
палітыка-выхаваўчай
работы МУС БССР.

Івану Новікаву ўручае кветкі палкоўнік міліцыі Н. Паўленка.
Фота В. СТАСЮКА.

славы ўпраўлення ўнутраных спраў Магілёўскага аблвыканкома праводзіцца ўрачыстыя рытуалы пасвячэння ў міліцыянеры, прымае прысягу маладое папаўненне. Сюды прыходзяць працоўныя Магілёўшчыны, вучні і студэнты, каб пазнаёміцца з подзвігамі сваіх землякоў.

Сам характар міліцэйскай работы вымагае неабходнасць часцей наведваць музеі, выстаўкі, тэатры, больш чытаць. Вось чаму ў сістэме Міністэрства ўнутраных спраў СССР карыстаюцца папулярнасцю ўсесаюзныя чытацкія канферэнцыі. Зараз кожны супрацоўнік беларускай міліцыі з'яўляецца ўдзельнікам 2-й Усесаюзнай чытацкай канферэнцыі, якая адбываецца пад дэвізам «Нішто не забыта, нішто не забыты».

Вялікую дапамогу ў арганізацыі і правядзенні гэтай канферэнцыі аказвае навукова-метадычны аддзел Дзяржаўнай бібліятэкі БССР імя У. І. Леніна, абласныя, гарадскія і раённыя бібліятэкі. Заўсёды адкрыццё новага, нязвяданага азначаюць для нас

Віцебскага — «На вахце мужнасці».

Усё гэта спрыяе ўмацаванню правапарадку і сацыяльна-стычнай законнасці. Сёння ў рэспубліцы прыкметна зніжэнне злачыннасці. У гэтым поспеху работнікаў міліцыі і шырокай грамадскай ёсць уклад і творчых работнікаў — мастакоў і журналістаў, якія прымаюць актыўны ўдзел у выпуску плакатаў па прафілактыцы злачынстваў, пакараў, аўтадарожных здарэнняў. Сёлета выпушчана 28 назваў такіх плакатаў агульным тыражом больш за 500 тысяч экзэмпляраў. Да іх трэба дадаць і 33 назвы плакатаў, якія прапагандуюць дзейнасць лепшых людзей міліцыі, іх высакародныя ўчынкі і перадавы вопыт ўзаемадзеяння з грамадскасцю.

Добрымі шэфаў мы лічым беларускіх мастакоў. Пра гэта сведчаць шматлікія сустрэчы, у тым ліку і ў майстэрнях; арганізацыі перасоўных выставак; удзел у рэспубліканскім аглядзе-конкурсе нагляднай агітацыі орга-

ЭТЫКА У ШКОЛЬНЫХ ПРАГРАМАХ

У гэтым годзе ўпершыню ў краіне ў школах Мінска і Мінскага раёна ўводзіцца абавязковае вывучэнне этыкі. Праграму і метадыку яе выкладання распрацавала кафедра філасофіі Мінскага педінстытута імя А. М. Горкага. У пярэдазвесь новага навучальнага года, 30 жніўня, будучыя выкладчыкі гэтага прадмета сабраліся на семінар, каб параіцца, як больш даходліва і цікава праводзіць урокі. Яны атрымалі распрацоўкі па першых чатырох занятках, запланаваных на верасень.

Вось што расказаў у сувязі з гэтым начальнік вучэбна-метадычнага аддзела міністэрства асветы БССР М. М. Круглей.

— Галоўная задача нашай школы, — гаворыць ён, — фарміраванне новага, усёбакова развітага чалавека. Гэта яе роля падкрэслівалася і на прайшоўшым нядаўна XIII пленуме ЦК КПБ, які адзначыў, што, побач з паліпшэннем арганізацыі навучання, найгалоўнейшае значэнне мае камуністычнае выхаванне падрастаючага пакалення. Міністэрствам абагульнены вопыт факультатываў па этыцы ў многіх школах рэспублікі. Ён і дапамог цяпер пры распрацоўцы метадык.

У гэтым годзе гэты прадмет будучы вывучаць толькі васьмікласнікі Мінска і раёна, а з наступнага — усе школьнікі рэспублікі.

У выдавецтве «Народная асвета» выйшаў падручнік «Асновы марксісцка-ленінскай этыкі», які пакуль што будучы карыстацца і настаўнікі, і вучні. Але да наступнага года для школьнікаў выйдзе спецыяльны вучэбны дапаможнік. Асноўная задача новага прадмета — выхоўваць дзяцей на лепшых рэвалюцыйных, баявых і працоўных традыцыях савецкага народа.

З ЖЫЦЦЯ— НА ЭКРАН

Тысячы кіламетраў прайшоў па дарогах вайны кавалер трох ордэнаў Славы В. І. Вараб'ёў — старшы кандуктар станцыі Лунінец. Мірнае жыццё ветэрана адзначана многімі працоўнымі ўзнагародамі.

Нядаўна В. І. Вараб'ёў удзельнічаў у здымках фільма «Ішоў салдат», які ў блэйшы час выпусціць на экраны Цэнтральная студыя хранікальна-дакументальных фільмаў. Ветэрана запрасіў на здымкі аўтар сцэнарыя — лаўрэат Ленінскай прэміі Канстанцін Сіманаў.

«РЭЧЫЦКАЯ ЛІРЫЧНАЯ-74»

У Рэчыцкім гарадскім доме культуры закончыўся музычны фестываль «Рэчыцкая лірычная-74». У ім прынялі ўдзел самадзейныя калектывы горада і гошці — артысты Светлагорскага палаца хімікаў, Рагачоўскага дома культуры і гомельскага шклозавода імя М. В. Ламаносава.

Першае месца сярод інструментальных ансамбляў занялі гамяльчане, у конкурсе танцавальных калектываў званне лаўрэатаў атрымалі артысты Рагачоўскага дома культуры. У саперніцтве салістаў першымі былі гаспадары фестывалю.

БЕЛТА.

АДКРЫЦЬ ПРЫГАЖОСЦЬ

Як толькі пачынаецца час летніх адпачынкаў, у госці да Івана Мікалаевіча Стралкова, статыстыка мясцовага лесаўчастка, завітваюць былыя яго вучні. Заўсёды прыходзіць са сваім самаробным эцюднікам Віктар Зялінскі, афіцэр Савецкай Арміі, шафёр Сцяпан Сідарэў, механізатар Віктар Вяроўкін... Яны ідуць у поле, у гай, ці на ўзлессе, каб сустрэцца з прыродай, памаляваць...

Іван Мікалаевіч Стралкоў некалі працаваў у школе настаўнікам малавання. Гадзінамі расказваў ён вучням пра мастакоў, прыносіў рэпрадукцыі з уласнай калекцыі. Разам яны пісалі дэкарацыі для спектакляў, што ставілі мяс-

цовыя драмгурткі, арганізавалі выставкі сваіх малюнкаў перад лесарубамі, афармлялі клуб.

І сёння ў невялікім пакойчыку майстэрні мастака - аматара шмат малюнкаў, на якіх даў, амаль гатовых кампазіцый. Сярод іх — пейзажы, партрэты лесарубаў, дарожныя эцюды. І. Стралкоў шмат падарожнічае. Вось пейзажы Пскоўскага краю, а гэты — пазычаныя куткі Болдзіна, далей — велічны Кавказ. Адчуваецца, што самадзейны мастак не толькі бачыць прыгожае, але і ўмела перадае ўбачанае на палянах. І вучні, якія пайшлі ў жыццё кожны сваёй працоўнай дарогай, удзячны настаўніку за тое, што ён першы адкрыў ім некалі радасць ад сустрэчы з вялікім светам мастацтва.

У. САЛАМАХА, Кіраўскі раён.

ГАСТРОМІ НАРОДНАГА

Дваццаць дзён працягваліся гастролі народнага тэатра Палаца культуры трактарнага завода ў Акцябрскім раёне. У калгасах і саўгасах артысты-аматары паказалі спектаклі па п'есах А. Чэхава «Прананова», І. Козела «Над хвалямі Серабранкі», Е. Міровіча «Графіна Эльвіра». У канцэртных праграмах выконвалі рускія і беларускія народныя песні і танцы, жартоўныя сцэнікі.

Выступалі трактаразаводцы ў саўгасах «Акцябрскі», «Арэса», «Пэрэчка» і іншых гаспадарках, на сценах клубаў і ў полі, дзе ішла ўборка ўраджаю. Гэта была радасная сустрэча з энтузіястамі самадзейнага мастацтва. Працоўнікі вёскі шчыра віталі артыстаў-аматараў, запрашалі часцей прыязджаць. І я адзін з тых шматлікіх сельскіх гледачоў, каму вельмі спадабалася мастацтва мінскіх трактаразаводцаў. Дзякуй ім за гэта.

В. ФЯСЬКО, мыхар вёскі Забалоцце Акцябрскага раёна.

СА ЗДАВАЛЬНЕН-НЕМ

прачытаў артыкул Л. Новікава «А кнігі патрэбны» (газета «Літаратура і мастацтва», № 33 за 16 жніўня г. г.). У ім ідзе гаворка аб беднасці кніжнага фонду некаторых сельскіх бібліятэк, аб тым, што вясковы чытач не заўсёды можа знайсці для сябе патрэбную кнігу. У гэтым я цалкам згодзен. Спадзяюся, што адпаведныя арганізацыі, якія адказваюць за камплектаванне фондаў сельскіх бібліятэк, прымуць дзейныя меры, і глыбінка атрымае ў бліжэйшы час цікавую і разнастайную літаратуру.

Я жыву і працую на Палессі. Ельскі раён далёка ад абласнога цэнтру. У нашай вёсцы Мядзведнае многа кнігалюбаў. Не скажам, што фонд сельскай бібліятэкі малы. На яе паліцах сем тысяч кніг. Для невялікай вёскі (150 двараў) гэтай колькасці выданняў, здавалася б, і дастаткова. У выпадку патрэбы можна карыстацца паслугамі Скараднян-

НЕ ЗАБЫВАЙЦЕ ГЛЫБІНКУ

скай бібліятэкі, якая знаходзіцца на цэнтральнай сядзібе нашага саўгаса. На яе паліцах кніг значна больш.

Дзве бібліятэкі непадалёку адна ад другой. Значыць, чытач можа быць задаволены. На жаль не. Няма на іх паліцах многіх твораў класікаў рускай літаратуры, прагледжаных школьнай праграмай. Мала твораў беларускіх пісьменнікаў, асабліва празаікаў. Мне могуць запярэць: попыт на мастацкую літаратуру заўсёды вялікі. Але не лепш справа і з спецыяльнай літаратурай. Цяжка даводзіцца завочнікам сельскага саўгаса рэчы х тэхнікумаў і вышэйшых навучальных устаноў. Яны таксама не могуць сабе знайсці патрэбныя выданні.

Завочніца Рэчыцкага заветэрынарнага тэхнікума М. Шатонская скардзіцца:

— Хоць кдаі вучо-бу. Кніг няма. Трэба даслаць работу па вета-тэрынары і хоць плач — падручнікаў днём з агнём не знойдзеш. Зойдзеш у адну, пасля ў другую бібліятэку: кніг многа, а таго, што патрэбна — няма.

Відаць, трэба сур'ёзна заняцца вывучэннем кніжных фондаў сельскіх бібліятэк, не надываць выпадковыя выданні, без якіх можна абыйсціся. На першым часе неабходна вырашыць задачу - мінімум: забяспечыць бібліятэкі праграмай літаратурай для вучняў

сельскіх школ. Нельга мірыцца з тым, што на іх паліцах адсутнічаюць творы класікаў рускай і зарубежнай літаратуры, савецкіх пісьменнікаў. Больш разнастайнымі павінны быць і паліцы з кнігамі беларускіх пісьменнікаў.

На паліцах нашай сельскай бібліятэкі надвычай мала выданняў па выяўленчаму мастацтву, тэатру, кіно. Гэтую літаратуру не знойдзеш і ў мясцовай кнігарні.

М. ЗАСІНЕЦ, настаўнік, Ельскі раён.

ШТО, ДЗЕ, КАЛІ...

У Жыткавіцкім раёне пры сельскіх установах культуры створана і працуе 14 агітацыйна-мастацкіх брыгад. Гэтыя самадзейныя калектывы і ў дні сяўбы і ў час уборкі ўраджаю наладжвалі свае выступленні ў полі. Было падрыхтавана дзве тэматычныя праграмы: «Дзень вясновы — год норміць» і «Песня і праца побач ідуць». Змястоўная праграма агітацыйна-мастацкага Дома культуры. Тут і песні, прысвечаныя перадавікам уборкі ўраджаю, і трапныя вясёлыя частушкі, байкі і сатырычныя сцэнікі.

А. КУПРАЦЭВІЧ.

Народны хор вёскаўскай фабрыкі «КІМ» падрыхтаваў новую канцэртную праграму, у якую увайшлі творы савецкіх кампазітараў. В. Левашова, А. Пахмутавай і інш. Сольныя нумары ў хоры выконваюць ветэраны прадпрыемства — ударні-

кі камуністычнай працы Марыя Шыбенка і Аляксандра Ліпава, а таксама Марыя Платонава, Ніла Івашнёва, Барыс Клячнёў і Яфім Гудковіч.

Калектыву ўдзельнічаў у свяце песні, прысвечаныя гораду-юбіляру.

Ю. ДОКТАРАУ.

У гэтым навучальным годзе ў Азершчыне пачаў працаваць філіял Рэчыцкай музычнай дзіцячай школы. Памішканне для школы выдзеліла кіраўніцтва з будаўніча-монтажнага ўпраўлення меліярацыі. Трыццаць хлопчыкаў і дзяўчынак пачалі займацца па класах фартэпіяна, скрыпкі, народных інструментаў. Цяпер над дняпроўскім сялом, што здаўна славіцца народнымі музыка-песеннымі традыцыямі, загучаць творы рускіх класікаў, савецкіх і зарубежных кампазітараў.

І. САВІЦКІ.

Вяселле ў Мікалаеўшчыне. Фота В. ЗЯНЬКО, Стаўбцоўскі раён.

ПРА ТАКІ ГУСТ МОЖНА СПРАЧАЦА

Два беларускія аднаактывыя вядзілі — «Збянтэжаны Саўка» Л. Родзевіча і «Прымакі» Янін Купалы — аб'яднаны пад агульнай назвай «І смех, і грэх» у спектаклі, які паказвае абласны драматычны тэатр у Магілёве. Па зместу гэтыя п'есы падмаюць адны і тыя ж маральна-этычныя пытанні сямейнага жыцця; па форме яны вытрыманы ў адным аспекце камічнага — у дабрадушна-іранічным гумары, і грунтоўна па народным фальклору.

Прыгадаем, як Саўка з жонкай Магратай, каб раз і назаўсёды пакончыць з надакучлівымі штодзённымі спрачкамі адносна цяжкасці і важнасці працы кожнага, вырашылі памяніцца ролямі: Саўка стаў рабіць жаночую, а Маграты — мужчынскую работу. Саўка так і заявіў: «Хачу быць бабай і ўсё тут!» Смехатворнае і бляггледзе гэтае рашэнне пакрысе пераконавае саміх «ініцыятараў» у нікчэмнасці іх намаганняў. П'еса, гэтак жа, як і адпаведная казка-жарт «Муж і жонка», па-народнаму проста выказвае мудры закон сямейнага жыцця: трэба клапаціліваю хатнюю гаспадарку не цягнуць па сабе, а перадаць гэты груз на ўхабыстай дарозе, а добрамысліва і сумесна ладзіць ішчасце... А калі перачытаеш «Прымакоў», прыгадаеш

успаміны У. Ф. Луцэвіч, аб тым, што Купала заўсёды любіў і ўмеў жартаваць. Гэта асабліва адчуваецца ў пабудове камічных дыялогаў, якія Купала-драматург далікатна перасыпае трапнымі прыказкамі, вясёлымі прыпеўкамі, духаватымі танцамі... А як натуральна і проста, з цяглівай чысцінай, гаворыцца ў п'есах паэта пра здавальненне б, самай фрыволёзнай сітуацыі ў размове з адным рэжысёрам У. Ф. Луцэвіч папярэджвае: «Толькі, ведаеце што, «Прымакоў» не стаўце. Могуць няправільна зрадумець». Што ж, мы падзяляем не неспакой. Пакуль што яшчэ не ўсе тэатральныя дзеянні і не заўсёды ўсведзеныя людзі сабе, што Я. Купала і ў драматургічнай творчасці быў перш за ўсё паэт, што ў яго абавязкова паэтычнае ўспрымання жыцця, што выток яго твораў — песні і думкі народныя. Гэта вымагае і адпаведных рэжысёрскіх прыёмаў.

Мяркуючы па музычнаму і дэкарацыйнаму афармленню, па лірычнаму пралогу, па асобных рэсэнажах і вобразах, рэжысёр Ул. Караткевіч увогуле выбраў правільны напрамак рэжысёрскіх спектакляў. У стылізацыйнай форме песенна-паэтычнага народнага прадстаўлення паказаны лубочныя сцэнікі з сялянскага жыцця. Запеў спек-

такля зроблены ў вернай танальнасці. Але палі асобныя выканаўцы, гаворачы музычнымі тэрмінамі, зрываюцца з галасу, фальшывяць, абрываюцца на пошлях і натуралістычныя прыёмы ігры. Мала сказаць, што тут лёгкадумна выкарыстоўваюць гэтыя танныя прыёмы, тут нават з замалаваннем іх смакуюць.

Узяць да прыкладу сцэну, дзе Саўка скаржыцца на зусім «эстэтычны» сродак лячэння, апёкшы руку. Між іншым, апёк ніколі не апраўданы, бо пасля таго як Саўка ў печы быццём дакарнаўся рукой да гарачага чыгунка, ён жа літаральна праз хвіліну з непакрытай галавой залазіць у печ і доўгі час там старацца ўсё вынохавае і гэтак жа спакойна вышморгавае рукамі і бацкамі ўсё печыня закуткі. Каб было ў печы гарача, ён выскочыў бы з яе як ашпараны. Ну, а калі б і здарылася гарача, сапраўды апёк руку, дык адбег бы за вугал, а не так... пасрод хаты стаў выцягваць сваю дасведчанасць у медыцыну, і тут жа гэтай рукой браць хлеб. Горшай абразы для прадавітага селяніна і нашага хлеба надзейнага і не прыдумаш!

Артыст В. Смірноў у тэст ролі Саўкі свавольна ўносіць такую адсябяліну, так выкручваецца ў намаганнях насмяшыць

гледача двухсэнсоўнай прыметывушчынай, што робіцца няёмка і за рэжысуру, якая дае дазваля на гэтыя акцёрскія «эксперыменты», на такую «імправізацыю».

Чаму я звяртаю свае дакоры рэжысуру? Бо не адзін з выканаўцаў ролей у гэтым спектаклі дазваляе сабе прамерна «націскаць» на тое, што можа і павінна праходзіць на сцэне намінам, як кажуць, «пункцірна», а магілёўскія артысты надірсоўваюць такія мясіцыны. Больш таго, мне давялося глядзець спектакль не адзін раз і з кожным новым паказам свавольствы акцёраў робіцца ўсё больш смелымі. Зніжаецца мастацкая каштоўнасць работы калектыву, пачынаеш сумнявацца ў густе людзей, якія ў святле рампы паводзяць сабе зусім бескантрольна.

Мацейка — персанаж «Прымакоў»: ён жа яшчэ юнак, хлопец. Але паглядзіце, якім чынам артыст В. Караткевіч вымаўляе, захлапаючыся, запрашэнне Мацейкі, звернутае да Кацярыні: «Паскакаць Таўкачыні!» Адкуль акцёр чэрпае матэрыял, каб іграць тут амаль таксама п'янага, як Максім і Трахім, чалавека з жывельным імпульсам? Ды не з п'есы ж, а вось так сабе, па сваёму жаданню і сваёму разуменню таго, што такое смешна... А Даміцэлю і Максіма артысты Я. Кашына і С. Бульчык прымушаюць высвятляць прычыну здарэння, смакуючы дэталі. А ў дадатак яшчэ Максім разводзіць рукамі і з яго спадае святка, каб... Ну, ці трэба гэта рабіць, калі драматург напісаў вядзель дасціпны, смешны,

павучальны, пазбягаючы «лішкаў» у паказе таго, аб чым глядачы і самі здагадаваюцца! Не, не трэба. А робіцца...

Крыўдна, што ўдзельнічаюць у акцёрскім спавольстве работнікі тэатра вопытныя, паважаныя, якім дараваць такія «выдаткі» нельга. Той жа С. Бульчык (Максім) прыкладае столькі намаганняў, каб пасмяшыць гледачоў любым коштам, што артыста тут і сапраўды «не пазнаеш»: куды падзеліся тонкае майстэрства, дакладная жэстыкуляцыя, ашчадная міміка; ён адно толькі камікуе і камікуе на двухсэнсоўнасцях.

Вядома, нават у самым бескантрольным выпадку штосці ад задумы рэжысёра застаецца. Хай сабе сцэна бойкі паміж персанажамі «Прымакоў» і выглядае трохі распуштай, але зроблена яна гарэзліва і вынаходліва, выконваецца імкліва, у добрым тэмпе. Ды і ў акцёрскіх работах ёсць удачы.

Напрыклад, артыст В. Рагачова і Ю. Гальперына ў ролях Кацярыні і Палані знаходзіць вельмі выразныя фарбы, каб перадаць сутнасць характараў, захоўваюць моўныя знаходкі, жывуць у вядзельным рытме, застаючыся праўдзіннымі нават у самых іскравых праявах тэмпераменту. Калі Кацярыні і ў п'есе натура апэтызаваная, а гэты дуктуе актывісе пэўны выканаўчы «ход», то Паланя магла б выглядаць прыземленай, прамерна бытавой фігурай. Але ж вопытная артыстка Ю. Гальперына на першы план выносіць такую ры-

су, як па-народнаму жыццёвую мудрасць жанчыны, што і з мужам можа пасварыцца, ды ўся гаспадарка і сям'я трымаюцца на хлопатам і розумам. Каларытнымі атрымаўся Соці і Ураднік (акцёры А. Гвоздзёў і І. Рубанюк), якія вытрыманы рэжысурай і выканаўцамі ролей у сатырычным малюнку, блізім да гротэску.

Многа добрых слоў можна сказаць і пра дэкарацыі мастака В. Гардэнякова. Ён па-своёму асэнсаванае ўзоры народнага тэатра і рамяства, даючы мастацкі фон падзеям, ствараючы выяўленчы «клімат» спектакля. Але тыя прыкрасы «перасолы», аб якіх гаварылася вышэй, вымушаюць мяне ўсё ж стрымацца і сказаць пра ўдачы і знаходкі, бо яны выцякаюць са спектакля танымі мізансцэнамі, іштучнымі інтанацыямі і двухсэнсоўнымі паводзінамі некаторых персанжаў, ролі якіх іграюць не навічнікі ў тэатры.

Калі магілёўскія акцёры даюць спектакль «Наўліна», пастаўлены тым жа Ул. Караткевічам, яны сабе такіх адвольнасцей не дазваляюць. І таму прэзэнці адрасаваць толькі ім (маўляў, «І смех, і грэх» — гэта адсябіцца артыстаў) будзе памылкай. Галоўны рэжысёр тэатра павінен клапаціцца аб агульнай культуры рэпертуару, дбаць пра высокую мастацкі ўзровень кожнага спектакля. Асабліва, калі на афішы называецца яго ім'я як пастаноўшчыка.

В. ЕРМАЛОВІЧ, выкладчык Магілёўскага культурна-асветнага вучылішча.

МЫ З ТАБОЙ, ЧЫЛІ!

«Мы з табой, Чылі» — так называецца кніга, выпушчаная ў кастрычніку 1973 года выдавецтвам «Чэхаславацкі пісьменнік» на грамадскіх пачатках. Гнеўнае слова пратэсту супраць тэрору чылійскай хунты выказалі ў сваіх творах паэты Іван Скала, Павал Кош, Ярміла Отрадавіца, Карал Боушак, Рудольф Фабры, Вацлаў Гопа, Уладзімір Рэйсел, Арно Краус, Эл Цар, Яраслаў Моўха, Данат Шайнер, а таксама відныя дзеячы мистаства і культуры: Густа Фучыкава, заслужаны мастак Норберт Фрыд, Пазэф Ветравец, лаўрэаты Дзяржаўнай прэміі імя Клементы Готвальда Войцех Цах, Міраслаў Флорыян, Іржы Таўфер, рэжысёр Антанін Кахлік і інш. У кнізе выкарыстаны малюнкi Р. Клімовіча, гравіюры Леапольда Мендэса і Альберта Вельмана.

У заяве творчых саюзаў Чэхаславацкай гаворыцца: «Тэрор, які ў Чылі развіваецца ў ворагі Народнага адзінства, а тым самым і ворагі ўсяго народа, лічыцца ўсім правам і прадажнае здрадніцтва ўсім дэмакратычным завабам ускалыхнулі сумленне ўсіх людзей свету. Буржуазія — ужо ў каторы раз — зноў паказала, што яна з'яўляецца найбольшым ворагам усіх свабод і сацыяльных дасягненняў».

Са зборніка «Мы з табой, Чылі» і ўзяты вершы для гэтай падборкі. З чэшскай мовы пераклаў Хв. Жычка.

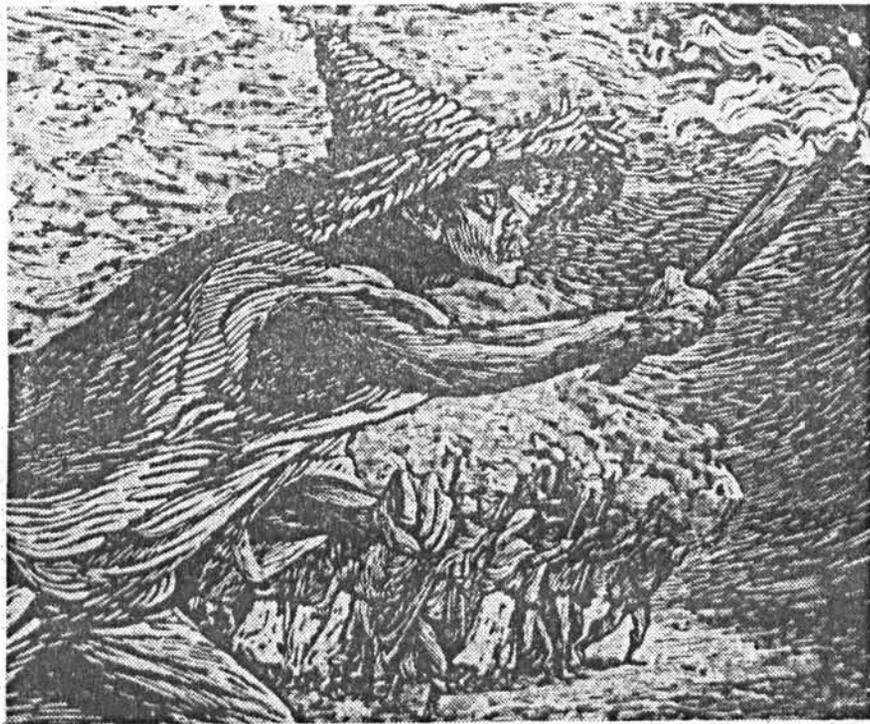
— Аць-два! —
адаць панам
багаці ні і рэк.
— Аць-два! —
тут уладарыць суперчалавек.
Вы, чыліяцы, вядома, таксама людзі,
толькі вырадкі
ніжэйшай расы...
Але вырадкі былі і ёсць...
Ды не будуць! —
Збіраецца навальніца
і дышае новым часам!
І нам калісьці іржу са сваёй пшаніцы
давалася
лютаўскім штурмам сціраць.
Чылійскія рабочыя!
Чылійскія сяляне!
Вас не прымусяць маўчаць!
Ні расстрэлы,
ні катаванні.
Збірайце сілы
для новых паходаў!
Мы з вамі!
Адзіны да шчасця ў нас шлях.
Не памірае,
хто паў за свабоду!
Вам прысягаюць:
мая партыя,
мой народ,
мая родная зямля.

Данат ШАЙНЕР

ЧЫЛІ

Праз сем граніц на чорных крылах птахі
прывеслі вестку аб забітай песні,
на ўсіх шыроках плачуць адгалоскі...
А чэргі аўтаматаў множаць мёртвых.

Зямля ўбірае кроў і поіць ёй карэнне
(такой жуды ўявіць і Гоа нат не мог),

Набатны верш цячэ, бы кроў з далоні.
Ды веру, што свабода будзе жыць!

На зямлі той спеў лунае —
песні куляў не баяцца.
Ноч міне, світанне прыйдзе, —
сонца расстраляць не ўдасца.

Мёртвым жыць, жывым змагацца!

Ярміла ОТРАДАВИЦАВА

СЦЯГ ВЫЗВАЛЕННЯ

Памяці Сальвадора Альендэ

Імя яго гучыць, нібы пароль,
натхняе сэрцы мужнасцю, адвагай.
Няхай жа зацвярдзеюць у прысягу
жалоба наша, смутак, жаль і боль.

Забойцы наглуміліся над прахам...
Ды ён і мёртвы на рашучы бой
вядзе народ чылійскі родны свой,
бо сам стаў клічам, вызвалення сцягам.

Арно КРАУС

ЗБИРАЙТЕ СИЛЫ!

Ніколі не быў я ў Сант'яга,
ніколі не бачыў
як ззяе чылійская медзь,
ды ў вокны пражскай кватэры
мне сонца прывесла вестку,
што пальмам чылійскім сёння
пагражае лютая смерць.
Лісты іх, як пальцы доўгія,
Завялі і заржавелі,
а на пахілых макушках
замест сакавітых пладоў
вісяць чалавечыя целы,
засыхаючы,
без галоў.
Не птушкі заморскія свішчуць —
у небе равуць самалёты,
па цёллых яшчэ папалішчах
грукаюць
хунты боты:
— Аць-два! —
вярнуць Уол-Стрыту
паклады меднай руды.
— Аць-два! —
закуць шахцёра
ў кайданы галечы, бяды.

15 ВЕРАСНЯ — ДЗЕНЬ РАБОТНИКА ЛЕСУ

ГАСПАДАРЫ ЗЯЛЁНАГА ДРУГА

рабіць механізаваную пасадку і ў далейшым пазбаўляюць ад неабходнасці вестці аграэхнічны догляд. І каб вырасіць маладыя да «падлеткавага ўзросту», не даючы яго ў крыўду трывайай вольсе, неабходна праводзіць толькі лесаводчыя работы. Міне некалькі гадоў, і ў шэрай вольхі не хоіць сілы трымаць у палоне гонкую сасну і елку.

Што гэта так, можна пераканацца ў 88-м квартале. Тут ёлка і сасна пасаджаны каля дзесяці гадоў назад. Побач з плошчай, на якой праведзена рэканструкцыя, — кавалак уалгаснага лесу, пра які не скажаш інакш, як «лес толькі зямлю займае». Суцэльнае кустоўе, дзе не расце ні ягада, ні грыб, дзе нават для пачы не знойдзеш добрага пале-на.

Падобныя масівы ўтварыліся на месцы знішчанага ў вайну лесу і займаюць значныя плошчы. Яны ёсць амаль што ў кожным раёне. Але, бадай, самы багаты на кусты Бешанковіцкі раён. І радзе тое, што з кожным годам ляснога пустазелля тут становіцца менш. За дванаццаць гадоў, калі ў лясгасе ўшчыльняюць заняліся рэканструкцыяй, створана каля пяцісот гектараў высаканкасных насаджэнняў...

Цяпер тут можна ўбачыць і дзівосныя дубравы, і вабныя плантацыі клёну, лістоўніцы, запольсвыя і яловыя насаджэнні. І да ўсяго гэтага мае самае пераэраднае дачыненне Мікалай Максімавіч Крапіўка. Гэты чалавек проста здзіўляе сваім энтузіязмам, веданнем справы і смеласцю, з якой ідзе на эксперымент. І да яго былі вядомы розныя варыянты рэканструкцыі лесу. Але Крапіўка вышукваў свае, найбольш эфектыўныя для ўмоў рэспублікі. Праз гады акрэслілася пэўная схема. Па ёй і праводзіць цяпер лясгас рэканструкцыю ў шырокім маштабе. І гэтую схему выкарыстоўваюць у слабе многія лясгасы рэспублікі. Сапраўды, славіць майстра справа.

Ёсць у Маладзечанскім раёне вёска Кічына. Невялікая дзесяці два двароў, акружана лесам. У гэтай вёсцы ёсць шэсць дамоў, якія нічым не адрозніваюцца ад астатніх. Тут жывуць лесаводы Яўгенія Галавач, Ксенія Жырнёл, Ніна Луцкая, Ніна Ашмянская, Яіна Відрук і брыгадзір Лідзія Луцкая.

Сярод радні брыгадзіра не анойдзеш лесаводаў. І сама Ліда не можа растлумачыць,

чаму менавіта выбрала гэту прафесію. Больш дзесяці гадоў яна ўзначальвае лесакультурную брыгаду ў Гарадокскім лясніцтве Маладзечанскага лясгаса.

Людміла Ляонцьеўна Міхайлава дваццаць гадоў працуе памочнікам ляснічага Рагаўскага лясніцтва Мінскага лясгаса. Яна ўзнагароджана ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга.
Фота Я. МЯЦЕЛІЦЫ.

Прыгожы і вабны зялёны «букет», вырашчаны брыгадай прыкладна на пяцістах гектарах. З кожным годам ён павялічвае сваю плошчу ў сярэднім яшчэ на сорок-пяць дзесят гектараў. Тыя першыя саджанцы, некалі пакінутыя ў баранне нявостынай рукой Лідзіі Луцкай, выцягнуліся ў высокія дрэвы. Там, як запэўнівае ляснічы Іван Адольфавіч Абрамавіч, цяпер мноства грыбоў і ягад. І ўсякая

Халасцяк Сямён

Яму гадоў мо трыццаць,
А можа трыццаць пяць,
Дайно пара жаніцца
І дзетка забайляць.

Але Сямён упарты
І разважае так
(Не думайце, што жартам):
— Хай жаніцца дзівак...

Навошта клопат гэты
Пад назваю сям'я?
Як будучы жонка, дзетка
Згублю свабоду я.

Сыноч там ці дачушка,
А вынячы дзіця,
Я ж вольны, нібы птушка,
Таму, што халасцяк.

Яшчэ на выгляд хваці,
Не згорблены Сямён,
Спытае хай у бацькі:
Чаму жаніцца ён?

Рыгор ЯСЦЕЎ.

ПАЛЁТ

У кабіне нас пяць чалавек.
Усе падта засяроджаныя. Ча-
каем. І вось — пуск! Чыясць
ці рука няўпэўнена паціскае
на кнопку... Але дзякуй бо-
гу, усё ідзе пакуль добра.
Адварылася ад зямлі нар-
мальна. Узнімаемся ўсё вы-
шэй і вышэй. Не ведаю як

дзікая жыўнасць знаходзіць
пад зялёнымі шатамі надзей-
ны прытулак.

«Тэхналогія» працы леса-
культуры на першы погляд
не вельмі складаная. Пад-
рыхтавалі ўчастак. Пасялі
насенне або высадзілі са-
джанцы—і, здаецца, радуіся
ўзходам. Але ў гэтай, зда-
валася б, звычайнасці, крыец-
ца мноства непрыкметных
тонкасцей, не спасыгнуўшы
якія пяма чаго спадзявацца
на ўдачу. У «паход» за ім і
адпраўляецца шторманіц
брыгада Лідзіі Луцкай—брыга-
да, якой у лясніцтве адве-
дзена вялікая роля і якая
забяспечвае лясгае пасадач-
ным матэрыялам. Чаму такі
давер? Ды таму, што ўсё ў
брыгадзе маюць шматгадовы
стаж і, што не менш важнае
за вопыт,—вельмі добрасум-
ленныя.

Лесапітомнік брыгады зай-
мае два гектары. Тут пачы-
наюць жыццё прыкладна ка-
ля чатырох мільёнаў раскоў
сасны, елкі, клёна, дуба, бя-
розы. І за кожны з чатырох
мільёнаў баліць душа.

Старанна даглядае брыгада
лясное поле. І ўсё робіць
акуратна, з душой. Узяць ха-
ця б пасадку лесакультуры. Не
пашкадуючы часу выбраць
самы здаровы і моцны матэ-
рыял. Ды і працэс пасадкі
вядуць самым сур'ёзным чы-
нам. Кожны саджанец агле-
дзяць—ці правільна ён раз-
мясціўся ў зямлі, ці не па-
раніў на камень, ці добра
прылягае да яго глеба.

І растуць дрэвы, пасадач-
ная брыгада лесакультуры
Лідзіі Луцкай.

Яўген ПУШКІН.

Віталь БУГАЕЎ

МАЛЕНЬКІЯ БАЙКІ

ШАЙБА

Бывае ж так, як пачнуць каго
ўзвышэць, дык хваляць і хва-
ляць. Здарылася такое і з Шай-
бай. Зусім выпадкова яна з-
скочыла ў вароты. Сумелася,
Думала, лаяць будучы, а зда-
рылася наадварот.

— Ура! Ура! — загулі і за-
пляскалі трыбуны.

Шайба апынулася ў цэнтры
ўвагі. Гэта падзейнічала на яе.
Яна задрала нос і знацца больш
не хацела з варотамі. Ключкі
падпраўлялі яе, падказвалі.
Дарма. Трыбуны ж усё роўна
славілі:

— Шайбу! Шайбу!

А старатлівых ключак і заў-
важаць не хацелі.

АЛОВАК

— Заўжды трэба гаварыць
прама, — павучала Лінейка.

Аловак вёў праменькую, роў-
ненькую лінію.

— Калі-нікалі трэба і адхі-
ліцца ўбок, — пераконваў
Трохвугольнік.

— Прамалінейнасць не ўсім
па душы.

Аловак згаджаўся і выводзіў
ламаную лінію.

— Не слухай іх, — гаварыў
Цыркуль. — Навошта ж спачат-
ку прама, а потым адступацца,
віляць. Заўсёды трэба без роз-
ных перагібаў, абцякальна,
авальна.

Аловак круціўся, абрысоўва-
ючы кола.

— Не, прама!

— Не, з выступам!

— Не, авальна!

Дз дзесятага поту бегаў, кру-
ціўся Аловак, бо быў мяккім і
хацеў кожнаму дагадзіць.

МУДРАЕ РАШЭННЕ

На кухні праходзіў сход. Аб-
мяркоўвалася важнае пытанне:
пра якасць прыгатавання стра-
вы і прысуджэнне асабістага
знаку якасці. Выступала Печ:

— Параіўшыся, мы прыйшлі
да вываду, што валодаць аса-
бістым знакам якасці можа
толькі Чайнік...

— Што? Што? — засквірэла
незадаволеная Скавародка.

Георгій ЮРЧАНКА

ПЕРАМЕНА ПРАФЕСІІ

Стану мокрым граковым пяром,
Міхась СТРАЛЬЦОЎ

Кім бы стаць!

Прагну страсна прафэзмен.

Надакучыла швідаць паэтам.

Толькі знаеш актава, катрэн,

Рыфмы, рытмы зімою і летам.

Можа варта зрабіцца вядром!

Мо чупрынаю хвата-гулякі!

Не!

Найлепей я стаў пяром

У хвасце вераб'я забіякі.

— Чык-чырык! —

ён мяне панясе.

— Чык-чырык! —

па падстрэшшах, паддашках.

Вераб'іху за чуб паграсе,

А ў мурлыкіны кіпці не дасца.

Мал. Л. ГОЛЕЦА.
(«Польское обозрение»).

іншым, але мне ўсё ж стран-
навата. Як заўсёды, мяне
гнядэ дрэннае прадчуванне.
Мне здаецца, што вась-вось
нешта здарыцца з рухавіком,
і мы павісем у паветры.
Толькі не думайце, калі ласка,
што я баязлівец! Не, проста
я болей астатніх разбіраюся
ў гэтай складанай касманаў-
тыцы. Аднойчы са мной ужо
здарылася...

— Аднойчы са мной ужо

здарылася,— пачынаю я, але
не заканчваю фразы: твары ў
майх «касмічных» братоў
раптам выцягваюцца і бяле-
юць. Яны спалохана пазіра-
юць на мяне...

Ну, вось, усё-такі прадчу-
ванне мяне не падвяло: тое,
чаго я так баяўся, здарыла-
ся: відаць, заклінула рухавік.
Мы вісім у паветры!

«Браты» пачынаюць раз-
гублена стукцаць у сцены ка-

біны, раз'юшана выкрываць
нейкія словы. Вар'яты, яны
думаюць, што іх нехта па-
чуче... А тут яшчэ тухне свят-
ло і робіцца зусім цёмна, ці-
ха, усіх ахоплівае неймавер-
ны жах. Праўда, чуваць, як
побач праплывае яшчэ адзін
экіпаж... Але радасці ад гэта-
га мала. Усёроўна стыкоўкі
не адбудзецца. Гэтая справа
пакуль яшчэ ў нас не распра-
цавана.

— Што рабіць, што ра-
біць, — стогне нехта побач.
— Нават нельга зірнуць на
гадзіннік!

...Мы не верым сваім ва-
чам, калі праз некалькі га-
дзін у кабіне загараецца
святло. Абняўшыся, плачам
ад шчасця: «Ура! Мы выра-
таваны... Нарэшце прыйшоў
ліфцёр!»

М. МІХАЙЛАЎ.

ВЫПІСВАЙЦЕ І ЧЫТАЙЦЕ МАСАВЫ ЛІТАРАТУРНА-КРЫТЫЧНЫ І БІБЛІАГРАФІЧНЫ ШТОМЕСЯЧНІК «ЛИТЕРАТУРНОЕ ОБОЗРЕНИЕ»

— ОРГАН САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ СССР

Часопіс «Літаратурное обозрение» шырока і аператыўна
асвятляе сучасны літаратурны працэс, творчасць пісьменні-
каў усіх братніх рэспублік, а таксама творы замежных аўтараў.

На старонках часопіса вы знойдзеце артыкулы, агляды і рэ-
цэнзіі на новыя кнігі, гутаркі пісьменнікаў аб сваёй працы,
дыялогі пісьменнікаў з чытачамі і крытыкамі, разважанні вучо-
ных-сацыялагаў, якія даследуюць інтарэсы чытачоў, а так-
сама палемічныя нататкі, літаратурныя фельетоны, шырокую
бібліаграфічную інфармацыю і г. д.

У часопісе супрацоўнічаюць відныя пісьменнікі, крытыкі, лі-
таратурназнаўцы. Ганаровае месца на старонках штомесячніка
займае слова саміх чытачоў.

Рэгулярна знаёмічыся з «Літаратурным обозрением», вы бу-
дзеце ведаць пра тое, што адбываецца сёння ў літаратуры,
якія рысы і якасці вызначаюць яе развіццё. Часопіс «Літера-

турное обозрение» дапаможа вам паглыбіць свае думкі аб
прачытанай кнізе.

«Літаратурное обозрение» адрасавана шырокаму колу чы-
тачоў.

Рабочы і налгаснік, настаўнік і бібліятэкар, журналіст і студ-
дэнт—усе, хто сябрае з кнігай, набудуць цікавага суб'яседніка
і добрага памочніка.

Падпіска прымаецца грамадскімі распаўсюджвальнікамі дру-
ку па месцу работы і вучобы, у аддзелах і агенцтвах «Саюз-
друку», а таксама ў аддаленых сувязі.

Падпісная цана на год — 6 рублёў

На паўгода — 3 рублі

На 3 месяцы — 1 руб. 50 кап.

Цана аднаго нумару часопіса — 50 кап.

Паштовы індэкс — 70498.

Выдавецтва «ПРАВДА».

Працягваецца падпіска на газеты і часопісы на 1975 год

Калі вы цікавіцеся беларускай
літаратурай

Калі вы цікавіцеся беларускім
тэатральным мастацтвам, му-
зыкай, кіно

Калі вы цікавіцеся беларускім
выяўленчым мастацтвам, архі-
тэктурай

Калі вы працуеце ва ўстанове
культуры—

ПАДПІСВАЙЦЕСЯ НА ШТОТЫДНЁВІК

„ЛИТЕРАТУРА І МАСТАЦТВА“!

Старонка СУСТРЭЧ

НОВАЯ ПЕСНЯ — У РЭПЕРТУАР
МАСТАЦКАЙ САМАДЗЕЙНАСЦІ

ПОДЗВІГ РАДЫСТА БРЭСЦКАЙ КРЭПАСЦІ.

СПЕКТАКЛЬ БЕЛАРУСКАГА БАЛЕТА
УБАЧАЦЬ ФІНСКІЯ ГЛЕДАЧЫ

З ЛЮБОЎЮ ДА КНІГІ

ЛЁС ГЕРОЯ

«Я крэпасць, я крэпасць, вяду бой...» Гэтыя словы аб гарнізоне Брэсцкай крэпасці, які змагаўся, перадаў у эфір па заданню камісара Е. М. Фаміна на доўгім 22 чэрвеня 1941 года радыст Б. М. Міхайлоўскі. Доўгія гады лёс радыста заставаўся невядомым. Але нядаўна сын Барыса Мікалаевіча доктар фізіка-матэматычных навук Анатоль Барысавіч атрымаў пісьмо ад селяніна з Люблінскага ваяводства Яна Назарука. Той паведаміў, што восенню 1941 года ў яго хаваўся чырвонаярмеец, які называў сябе Барысам Науменкам і пазінуў свой дамашні адрас. Польскі селянін беражліва захоўваў усе гэтыя гады салдацкую запіску. На пажоўнелай ад часу паперы рукой Б. М. Міхайлоўскага напісаны адрас жонкі Яўгеніі Фёдаравы.

Пачаліся пошукі. І вось у адной з кніг аб партызанскім руху ў Беларусі Анатоль Барысавіч сустрэў знаёмае прозвішча. Ён даведаўся, што бацька яго не загінуў у дні жорсткіх бітваў у крэпасці. Як і многія іншыя байцы Брэсцкай цытадэлі салдат стаў адным з арганізатараў партызанскага руху на Палессі.

А было гэта так. Пакінуўшы Вяля-Падляскі Люблінскага ваяводства, Міхайлоўскі пераправіўся праз Заходні Буг і пры-

шоў у вёску Карцялесы Валынскай вобласці. Тут ён наладзіў сувязь з мясцовымі патрыётамі — падпольшчыкамі, стварыў партызанскую групу. Ранняя вясной 1942 года народныя месціцы разгарнулі актыўныя баявыя дзеянні. У хуткім часе да групы Б. М. Міхайлоўскага далучыліся жыхары многіх вёсак Маларыцкага, Кобрынскага, Дзвінскага раёнаў Брэсцкай вобласці, Ратнаўскага і Шацкага раёнаў Валыні. Атрад імя Варашылава, якім камандаваў удзельнік легендарнай Брэсцкай эпапеі, разграміў паліцэйскія ўчасткі ў Карцялесях, Самарах, Макранах, нямецкія камендатуры ў Ратна і Дзвіне. Народныя месціцы грамілі ворага на дарогах Брэст — Ковель, Кобрын — Маларыта.

Прафесія Б. М. Міхайлоўскага — выкладчык фізікі і хіміі. У арміі ён быў вопытным ваенным сувязістам. Заслужаным аўтарытэтам, уважлівай паводзінамі ён карыстаўся ў камандаванні і як камандзір партызанскага атрада імя Варашылава, а пазней як камісар партызанскага атрада імя Суворава Пінскага злучэння.

У сакавіку 1943 года Б. М. Міхайлоўскі загінуў у бітве з фашыстамі ў вёсцы Вялікія балоты Кобрынскага раёна.

П. СУСІКАУ,
кар. БЕЛТА.

НА СПЕКТАКЛІ У ХЕЛЬСІНКІ

Група вядучых салістаў Беларускага балета выехала ў Хельсінкі для ўдзелу ў спектаклях Фінскай нацыянальнай оперы.

— Адносіны добрай дружбы і плённага творчага супрацоўніцтва аб'ядноўваюць два нашы калектывы, — гаворыць дырэктар Акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета БССР М. П. Шаўчук. — Тры гады навад галоўны рэжысёр нашага тэатра А. М. Дадзішкіліяні паставіў у Хельсінкі, на сцэне Фінскай нацыянальнай оперы, балет А. Хачатурана «Спартак». Нетрадыцыйнае, сучаснае працятанне твора аб барацьбе супраць рабства і прыгнёту за-

бяспечыла спектаклю пастаянны поспех у аматараў харэаграфіі.

І вось цяпер у вядучых партыях «Спартак» фінскія гледачы ўбачаць народную артыстку БССР К. Малышаву, заслужаных артыстаў рэспублікі Л. Вржазоўскую і Е. Паўловіча, саліста балета М. Грышчанку. Гэта другая паездка беларускіх артыстаў балета ў Хельсінкі. Два гады назад нашы салісты выступілі ў «Лебядзіным возеры» П. Чайкоўскага. У сямімі мы будзем сустракаць фінскіх майстроў харэаграфіі ў Мінску. Яны прымуць удзел у спектаклях «Спартак» у нашым тэатры.

ЗВЕДАЙ МОЙ КРАЙ

Музыка Івана КУЗНЯЦОВА

Для альты, жаночага хору з баянам

Словы Ніны ТАРАС.

Moderato

СОЛА АЛТ
С
А

ХОР

ЗВЕ-ДАЦЬ? ЗВЕ-ДАЦЬ КА-ЛІ ЛАС-КА.
ММ... ММ...

ЛАС-КА! ШТО НІ КРОК ЛЕ-ГЕН-ДА; ШТО НІ ДЗЕНЬ ТО
ММ... ММ...

КАЗ-КА. ЗА-МЯ-ЦІ ТА-ПО-ЛЯЎ, ГРО-МАЎ ПЕ-РАЗ-ВО-НЫ.
У ВЯ-РОСКУ А-СЕНЬ АД ВЯС-НІ ЎЛО-С-НЫ.
ЛЕ-НІ. РА-Е.

1) 1-шы куплет запявае салістка; 2-гі куплет — усе альты; 3-ці куплет выконваюць салістка з хорам.

Хор: Замяці таполяў,
Громаў перазоны:
У бярозку ясень
Ад вясны ўлюбёны.

2. Альты: Патануў у ночы
Ціхі спеў дзявочы:
Ходзяць казкі полем,
Па разлогах крочаць.

Хор: Ходзяць казкі лесам,
Ходзяць казкі гаем:
Ад шчаслівых мараў
Сэрца замірае.

3. Сола: Не пайду дадому,
Не скажу нікому,
Што і мне мой ясень
Любы па крыёму.

Хор: Што блукае следам
І за мною казка.

Сола: Хочаш край мой звездаць?
Зведай, калі ласка!

Хор: Хочаш край мой звездаць?
Зведай, калі ласка!

1. Сола: Хочаш край мой звездаць?
Зведай, калі ласка:
Што ні крок легенда;
Што ні дзень — то казка.

БІБЛІЁГРАФ-АМАТАР

Ніхто не спадзяваўся, што актывіст аказацца такім настойлівым і паслядоўным. За тры гады сістэматычнай працы ён напісаў каля ста тысяч картак!

Зараз аматар-бібліёграф працягвае работу над складаннем алфавітнай картатэкі назваў кніг мастацкай літаратуры, што маюцца ў бібліятэцы. Штодзённа наведвае Мікалай Андрэвіч бібліяграфічны адзел. Яго даўно лічаць тут свая ім чалавекам, добрым знаўцам кнігі. Гэтым даверам Мікалай Андрэвіч ганарыцца.

М. НЯХАЯ.

Хто-хто, а Вольга Мікалаеўна Рамановіч, работнік аддзела апрацоўкі і камплектавання кніжных фондаў Аршанскай гарадской бібліятэкі імя А. С. Пушкіна, ведае, колькі намаганняў патрабуецца для таго, каб трымаць у пастаяннай гатоўнасці ўвесь даведачна-інфармацыйны апарат бібліятэкі. На кожную кнігу патрэбна завесці і падрабязна аформіць тры даведачныя карткі. Праз некаторы час іх даводзіцца абнаўляць. А кніжны фонд бібліятэкі не маленькі: больш за сто тысяч тамоў, да таго ж ён няспынна папаўняецца новымі выданнямі.

Што і гаворыць, карпатлівая праца ў бібліяграфіі. Вольга Мікалаеўна прапанавала пашукаць сярод найбольш актыў-

ных наведвальнікаў бібліятэкі аматараў-бібліяграфіаў.

Каму прапанавалі такую справу? Вось пенсіянер Мікалай Андрэвіч Емяльянаў, старшыня бібліятэчнага савета, вялікі аматар кнігі. Яго і запрасіла Вольга Мікалаеўна на дапамогу. Яна падрабязна растлумачыла, як трэба запісваць карткі на новыя кнігі. Госьць з задавальненнем выканаў даручэнне, старанна напісаў карткі на прынесеныя ім у дарунак бібліятэцы кнігі. Паабяцаў, што будзе рэгулярна працаваць над складаннем тапаграфічнага каталогу на ўвесь кніжны фонд бібліятэкі.

«Літаратура і мастацтва» — орган Міністэрства культуры і правлення Саюза пісатэлей БССР. Мінск.

«ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА»

Выходзіць па пятніцах на шаснаццаці старонках.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня
выдавецтва ЦК КП Беларусі.

Адрас рэдакцыі: 220600, ГСП, Мінск, вул. Захарава, 19.

Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 33-24-61, намесніка галоўнага рэдактара — 33-25-25, адказнага сакратара — 33-44-04, аддзела грамадска-палітычнага жыцця і інфармацыі — 33-22-04, аддзела прозы і паэзіі — 33-22-04, аддзела крытыкі і бібліяграфіі — 33-24-62, аддзела тэатра, кіно і музыкі — 33-21-53, аддзела выяўленчага мастацтва, архітэктуры і вытворчай эстэтыкі — 33-24-62, аддзела культуры — 33-24-62, аддзела пісем і масавай работы — 33-24-62, выдавецтва — 22-51-62, бухгалтэры — 22-50-00.

Рукапісаў рэдакцыя не вяртае.

Галоўны рэдактар Хведар ЖЫЧКА.

Рэдакцыйная калегія: Заір АЗГУР, Барыс БУР'ЯН, Анатоль ГРАЧАНІКАУ, Юрый ГРЫГОР'ЕУ, Канстанцін ГУБАРЭВІЧ, Ігар ДАБРАЛЮБАУ, Васіль ІВАШЫН, Віктар КАВАЛЕНКА, Аляксандр КАПУСЦІН [намеснік галоўнага рэдактара], Уладзімір НЯФЕД, Віктар ПРАТАСЕНЯ, Іраіда САНКОВА, Мікола ТКАЧОУ, Юлія ЧУРКО, Віктар ШЫМУК [адказны сакратар], Рыгор ШЫРМА.